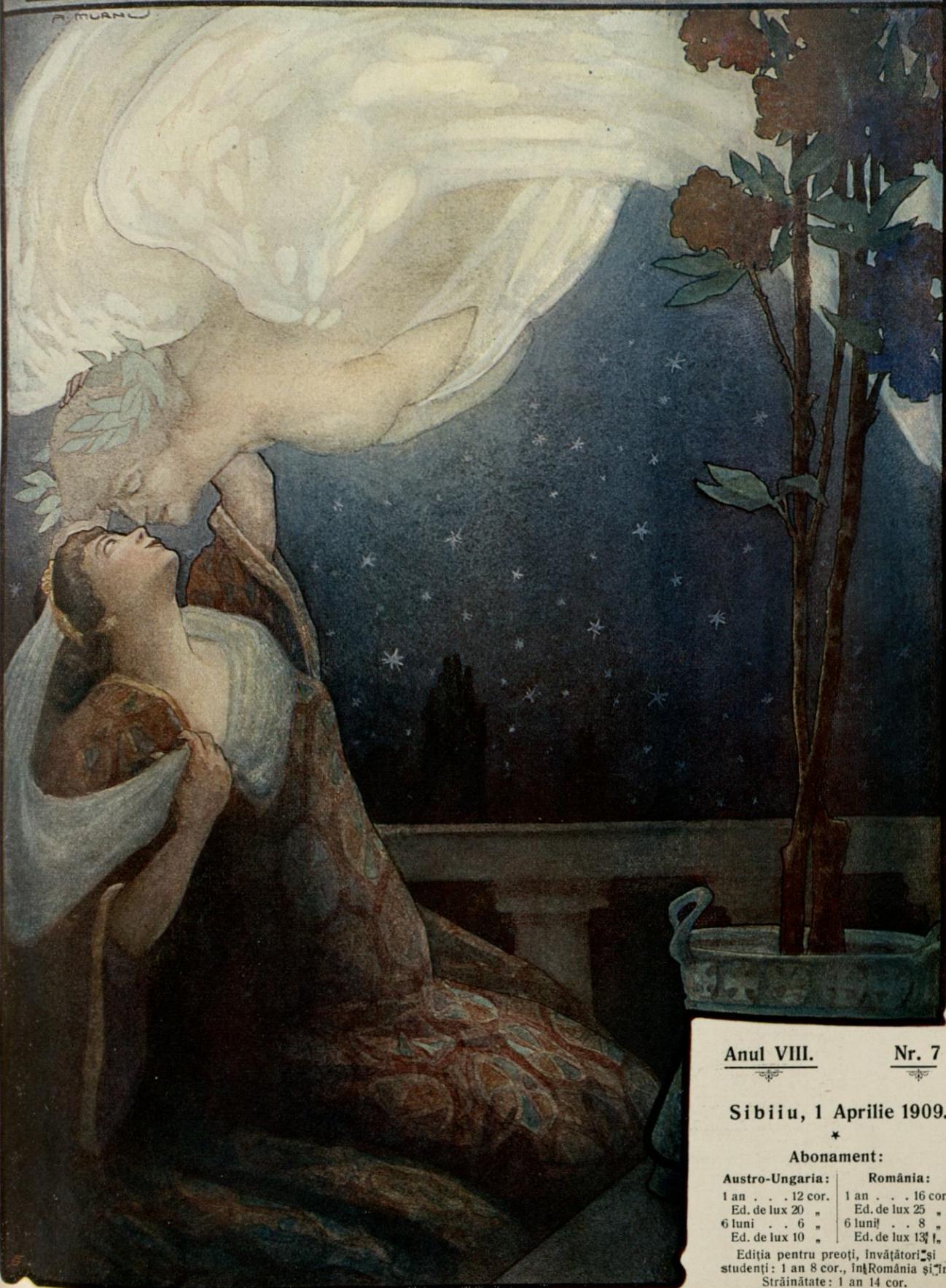

LUCEAFĂRUL

P. MUNA

Anul VIII.

Nr. 7

Sibiu, 1 Aprilie 1909.

*
Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni! . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13!

Edition pentru preoți, invățători și
studienți: 1 an 8 cor., în România și în
Străinătate: 1 an 14 cor.

SUMARUL.

- I. Agârbiceanu . Teleguț (schită).
 A. Seca Cântec (poezie).
 Caton Theodorian Felicitări... (schită).
 G. Rotică . . . S'a dus (poezie).
 Maria Cunțan . Inchinare (poezie).
 Simina Bran . O floare (poezie).
 E. Hodoș . . . Pagini străine: Ivan Turghe-niev: Ceasul.
 Dări de seamă: G. Asachi: Poezii (G. Bogdan-Duică). Două volume de criticiă impresionistă (I. Duma).
 N. Iorga: „Geschichte des os-

manischen Reiches (I.). G. S. Petrow: Calea spre Dumnezeu (Gh. T.).
Cronică: . . . Pessimismul lui Eminescu alături de pessimismul lui Lenau (C. Lacea). Conferințele și seratele „Asociației“ Cobzarul (O. de K.). Fluerul Ciobanului. Conferințe în Brașov (L.). Concertul tin. din Budapesta. Biserica lui Horia. Mobile românești. Reviste și zare. Știri. — Poșta Redacției. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Mobilierul unei odăi românești. Biserica lui Horia. Mauzoleul lui Ion Brătianu. Vedere din parcul dela Florica.

AUSTRO-UNGARIA:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 „	„ „ „ „ „	10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

ROMÂNIA și în STRĂINĂTATE:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 „	„ „ „ „ „	13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Din „Bobârnaci și Bazaconii“ de Ermil Borcia!

(Prețul 80 fil., porto pentru Austria și Ungaria 10 fil., pentru România 15 fil.)

Vremuri grele.

— Ce știri mai aveți dela oficerii noștri din Bosnia, dle Chelici!
 = Vremuri grele, d-na mea. Capătă strășnice bătăi!
 — Ah, ce spui? Ingrozitor!
 = Da, toți oficerii, când aud de dvoastră, capătă strășnice — bătăi de inimă!

Glosă.

Vezi, serumanul Diogene
 N'a putut să facă școală. —
 Până azi eu, om cuminte
 N'am văzut... la butea goală!

„Time is money“.

„Timpu-i ban“, spune Englezul,
 Aș! — Englezii sunt bizari! —
 Doar la noi căți fură vremea?
 Și nu-s nici milionari!

Comanda
 se face prin toate
 librăriile.

Două lucruri...

O umbrelă de mătasă,
 O nevastă prea frumoasă,
 Două lucruri mai ingrate,
 Nici să poate!...

Intr'o zi vr'o pușlamă...
 Te trezești, că ti-le ia!

Er. Mil.

Editura:

**Librăria W. Krafft, Sibiu
 (Nagyszeben).**

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Enea Hodoș, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicianu, I. U. Soriciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Teleguț.

— Schiță. —

Teleguț trăise huiduit de toată lumea. La lucru eră primit tare cu greu, ș'aproape ar fi putut numără pe degete zilele în cari a muncit de dimineața până sara, la vre-un român. De cele mai multeori i se da drumul după un ceas două de muncă. Drept că nu eră în el vlagă, decât aşa ca 'ntr'o găină amețită, ș'apoi avea și alte slăbiciuni. Întreg obrazul stâng îl fusese opărit cu apă ferbinte de mic copil. Pelița aci eră roșie, vie, numai în gerul iernii se învineță. Obrazul drept stă umflat, plin de barbă încâlcită. Trupul deșirat se răzimă cu anevoie pe picioarele subțiri și lungi, iar mânilor, când mergeă, și le purtă ca niște îmblăcii. Pe lângă scăderile acestea mai avea și pe aceea că răsuflă greu și împrăștiă cu scui pat în toate părțile când își despătuță buzele galbine să zică ceva.

De altfel tare cu greu se hotără să spună o vorbă două. Mai mult bombănă.

În bordeiul lui, sub o râpă, își adună cojile ce le agonisează de prin sat, și când îl razbiă foamea, deschidează o gură largă ca de pește și începează să roadă în măsele bucătelele căpătate de pomană. Mâncă încet, fără poftă, cu pleoapele de jumătate închise.

Numai când se înfraptă din căstigul lui păreă că simte și el că mânâncă. Drept că atunci înlătă pâne moale, de îi se umflă și obrazul cel cu peliță opărită, mai mai să 'ntreacă pe cel bărbos.

Dela o vreme începă să adune milă de prin satele vecine. Plecă dimineața în revărsat și se 'ntorcează târziu sara. N'aducează traista mai

plină ca din satul lui, dar eră mai mulțamit și bombănă mai puțin.

S'odată, într-o toamnă, când se 'ntorcează sara acasă dintr'un sat vecin, i se pără că aude un mărăit lung sub drum, în vale. Teleguț se oprește, deschide gura și ascultă. Dar nu mai aude nimic. Dă să plece, dar atunci se auză din vale un lătrat scurt și răgușit, un „ham“ plângător. Teleguț tresare, își mișcă traista 'n spate și-și zice: Un câne. De bună seamă un câne. Din vale începă iarăș scâncitul de mai nainte, care în răstimpuri se înecă. Eră întuneric și Teleguț nu poate să vadă dobitocul. Se lăsa dar pe coastă la vale, încet, ca și când s'ar fi temut să nu se strice. În răstimpuri se opriă, ascultă cu gura căscată, și iar porniă. Deodată i se pără că-i prea departe și se hotără să-și vadă de drum. Dar atunci îl înfiorează un horcăit prelung. Moare! își zise Teleguț și porni iar spre dobitoc.

Nu peste mult îl aflase. Era 'ntr'adevăr un câne. Zaceă încolăcit și gemeă. Din când în când trupul i se întindează, capul se ridică cu greu să urle, dar nu poate urlă; mărăia numai.

Teleguț se aşeză lângă el. Cânele dintâi nu-l simțișe, dar nu peste mult, într-o clipă de liniște, își ridică botul, mirosind, spre traista lui Teleguț.

„Aha, vei fi flămând, măi sărace, și eu gândeam că cine știe, te-o fi pușcat vr'un hoț.“

Și Teleguț își încurcă repede mânilor, le vâră în traistă, scoase un bruș de mămăligă și-l duse la botul câinelui. Dobitocul nu-și deschise gura, ci din gâtul lui ieși un sunet ciudat.

„Aha, tu se vede că n'ai mâncat de zile 'ntregi, măi sărace!“ Și-l netezi cu mâna pe trupul slab, — să se taie 'n coastele lui.

Teleguț puse mămăliga 'n traistă și, gemând din greu și îndoindu-se, luă jigodia în brațe și porni încet spre bordeiul lui. Când se ostenia punea povara jos, răsuflă și iar mergea mai departe. Cânele mirosiă din când în când după traistă, apoi se liniștește în brațele lui Teleguț.

Acasă, în bordeiu, puse dobitocul lângă vatră, aprinse o lumânare de său și căută ceva prin ulcele, dar nu află. Deschise ușa și nu peste mult se întoarse cu o ulcică de lapte. Descleștește cu greu gura cânelui și-i turnă din ulcică. Dobitocul întinse odată gâtul să i se deșire, înghiști cu greu, apoi tot mai ușor. Limba i se usură și acum mâncă și din pânea muiată de Teleguț în apă.

La lumină, jigodia se deslușea mai bine. Eră un câne bătrân, care, poate simțindu-și moartea, ieșise pe hotar, ori poate stăpânul, ne mai putându-i trage folosul, îl alungase aci să-l ajungă moartea de parte de casa lui.

Dar din seara aceea sătenii băgară de seamă că Teleguț e mai prietenos, că vorbește mai mult și că umblă bucurios după milă și la casele de unde fusese de multeori dat afară. Și mai băgară de seamă oamenii că pârlitul acesta primește și lapte și de dulce de pe la creștini, când mai nainte din pâne și mălaiu încolo nu vroia să iee nimic.

Și se gândiau că oare să-i fi venit lui Teleguț acum bătrân poftă de mâncări de dulce, ori doară le adună pentru altcineva?

L-au și pândit unii, dar Teleguț își deșertă traista totdeauna în bordeiul său. Iar în bordei de zeci de ani n'a intrat picior de om străin și nici acum nu avea nime poftă să cerceze vizunia aceea.

Și Teleguț trăgea acum de cu vreme sara acasă. Mergea cât putea de iute. Deschidea cu grije ușa bordeiului și se apropiă de dobitocul ce stă lungit în cenușă sub vatră. Cânele își deschidea ochii suri, cu privirea obosită, încremenită, își ridică puțin botul în vînt și mirosează. Teleguț adună bucațelele cele mai moi, cele mai bune, și i le punea înainte. Iar el stă în picioare, privea întă la dobitoc până ce isprăvea, și obosit adormiă iarăș sub vatră. Atunci își luă și el o coajă,

își deschideă gura lată ca de pește, și începea să roadă în măsele încet, dus pe gânduri. În răstimpuri se coboră de pe scândurile patului hârbuit și-și punea urechea lângă dobitoc să vadă de mai suflă. Apoi, liniștit și mulțămit, se suiă iar în pat.

Dimineața îi punea mâncarea pe toată ziua înainte și, cu traista 'n spate, pornează prin sate. Numai că în sate depărtate nu cetează acuma să se mai ducă. În toată clipă i se pare că cel de-acasă poate să aibă lipsă de ajutorul său, și astfel colindă mai mult prin satul lui.

Cânele în urmă se întremase, se obișnuise cu Teleguț, și când acesta deschidea ușa, dobitocul își ridică capul pe labe, îl privea cu ochii lui suri, și-și mișcă încet coada lungă. Când începă să și mărăie de bucurie la vedere lui Teleguț, ochii spălați ai acestuia se umeziau în orbitele adânci, roșii, obrazul cel opărit se încrețea, iar cel bărbos se umflă par că și mai tare.

Venise iarna și acum eră mai greu. Cânele mâncă tot mai bine și Teleguț se zolea pe drum, pe ghiață, pe zăpadă, să-i aducă destul. Îi facea foc când pleca de-acasă și-l acoperea c'co aripă de cojoc.

Sara venia degerat de jumătate și-i trebuia multă vreme până adună din traistă bucațelele cele mai bune să le pună înaintea cânelui.

Și când gerul îl pătrundează mai tare colindând prin sat, îi venia în gând că poate să meargă cineva la el acasă să-i fure cânele. Șătunci, mort de frică, degerat de ger, se întorcea la bordei, deschidează cu grije ușa și privea înlăuntru.

Și într-o zi un român îl puse să-i taie lemne. Îi făgădui o cupă de lapte dacă taie până seara. La amiază fusese acasă și cânele era acolo sănătos. Deci, se gândează, până de seara nu i-a fi nimic, și deseară îi duce o cupă de lapte. I-o va încălzi și-i va da lapte cald. Cât are să fie de bun!

Și se învoia cu românul. Se apucă să taie lemne, și taie el și-i îngheță mânila cleoambe pe toporâște, dar nu se lasă, ci taie. Se gândia la cupa cea de lapte și se gândia cum va clempăni cânele din limba lui bătrână de bucuria băuturei călduțe.

Dar seara, omul nu fu mulțămit cu sporul

lui Teleguț și 'n loc de o cupă de lapte îi dădu un bruș de mămăligă, ce începea să se înverzască.

Teleguț porni îndată cu brușul de mămăligă în mâna. Bombăneà rar, și cum bombăneà rupea din mămăligă și aruncă pe drum.

Când ajunse acasă nu mai avea nimic din mămăligă. Deschise încet ușa, se apropié de vatră și ridică petecul de cojoc. Ascultă și

i se pără că nu mai suflă. Îl pipăi apoi, și deodată sări în sus, drept, țapănu cum nu stătuse în toată viața lui. Stătu așa, cu obrazul cel opărit supt, tras înăuntru, cu cel bărbos păr'că și mai umflat, cu ochii morți în orbitele roșii. Apoi luă funia cu care aducea lemne din pădure, o îngihilț, o legă de grindă, și vârî grumazii subțiri în ghilț și se spânzură. Îl murise dobitocul.

I. Agârbiceanu.

Mobilierul unei odăi românești.

Cântec.

Au dat florile 'n dumbravă,
A dat umbra pe poteci,
Iar tu tristă și bolnavă
Ca o flacără te treci.

Toate florile 'n de ele
Povestesc de tin' cu dor,
Ce s'ar face singurele
Fără de crăiasa lor?

Pasările pentru cine
Să mai cânte vara 'n crâng?
Și eu flori de pe coline
Pentru cine să mai strâng?

A. Seca.

Felicitări . . .

— Schiță. —

Ce de bucluc îți mai fac și gazetarii ăștia câteodată. N'apucă să șoptească cutare copist mai limbut dela minister și, haiti, te și trântește la știrile zilei. Ba încă cu litere groase: „Domnu Scântee, excelentul nostru amic, cunoscutul... eminentul... este numit controlor general în județul C.“

Și 'n ziua aia, în cele următoare, câte zile-i stă la București până să ți se facă decretul, să-l contrasemneze ministrul și să-l iscălească Regele, până să juri și să primești „instrucțiile“ ministeriale, toată vietatea din V., orașul de reședință al județului C., aflătoare în București, te caută, te pândește și îți ține calea ca să te felicite și să te „instruiască“ chiar înaintea ministrului. Mai întâi, ca om ce-ai trăit și îci și colo, ai un număr de cunoșcuți din V., ei au pe alții și aceia încă o sumă. Par că ies din pământ: toți pe căți i-a adus treburile la București își sar înainte și numai de iei te lovești.

Vine unul, dintre cei d'intâi, pe uliță și te oprește:

— Te felicit, dragă; frumos post. Foarte bine îmi pare că vii tocmai la noi. Dar să-ți spun ceva, ne cunoaștem doar de-atâta vreme și știi cât țin la tine, ai putea să cazi victimă: ferește-te de prefect. E mătă blandă care sgârde afurisit. Atâtă-ți spun. Un homme averti en vaut de ux.

Âsta e un candidat căzut la locul de prefect în V.

La birt alt viitor concetăean, care are o „trebuință“ pe la nu știi ce înaltă dregătorie. Prieten după băncile școalei, dar de cătiva ani nu ne-am mai prea văzut. Cum mă zărește, cu șerbetul la gât, se scoală, doboră scaunele pe unde trece, ghiointește pe muștereiii ceilalți și tabără la masa mea:

— Bravo, cher, la belle place! La dreptul vorbind ți se și cuveniă. Județul frumos, văi, coline, poieni, gârle: un raiu pământesc. Sper însă că nu vii ca să faci poezie. Numai la reședință nu e de trăit. Întreabă-mă pe mine. Eu nu sunt localnic, prin însurătoare însă contez acolo și-mi afu-

risesc zilele. De-aia și trăesc mai mult la țară. O să mă onorezi odată, la dejun, la Tunsești, n'est-ce pas? Pe la mine, pe-acolo bântue hoții și tâlharii, dar toți cu greutate: mari proprietari. Le pune vârf unul, Arțăreanu, un calpuzan cum nu sunt doi. Fură și ou de sub coțofană, schingiuie, suge, răpește, — pe țărani i-a adus în sapă de lemn. Cu ăla nici în clin nici în mâncă, și.. la mir fără îndurare. Din capul locului, să știi, ți-o spun. Și dacă izbutești, ți-ai îndeplinit che-marea.

I-am mulțumit și mi-am văzut de mâncare.

Când să ies dela birt, ieșiă și el. Mai eră cu vre-o altă trei. Și ăia tot din județul lui. Mi i-a infățișat. Am schimbat fierbinți străngeri de mână. Unul m'a tras deoparte, în colțul uliții, sub un burlan găurit de unde-mi picau pe pălărie stropi de zăpadă topită:

— Cunoașteți județul, locurile, oamenii din V.? Nu? Atunci vă stau la dispoziție. E bine să fiți informați asupra deprinderilor și por-nirilor fiecăruia ca să-i ocoliți și buna d-voastră credință să nu fie înselată. Înalta d-voastră funcție vă permite să n'aplecați urechia nici într'o parte, să vă încredințați singur și să lucrați în consecință. Deocamdată nu e său să știi cine e deputatul Văcșulea, fiindcă de el o să vă loviți dela primii pași. O să vă ceară și pe Dumnezeu din cer pentru pușlamalele lui și de-ți aveă putere să-i dați împărăția Atotputernicului, tot mulțumit n'o să fie. Întrebați și pe alții. Dar nu vă potrivii nimănu. Cumpăniți d-voastră. Cu inteligență și remarcabilă agerime a spiritului dumnia-voastră o să...

Și tocmai când intindea mâna cu degetile răschirate în vînt, cam spre înălțimea palatului ministerului de interne unde ne găseam, trece secretarul general dela ministerul meu. Spusei că am o treabă cu dânsul și mă cotorosii de el.

Domnul? Nici nu știi bine cum îl chiamă.

La minister, după amează, în cabinetul unui director de serviciu, sunt vre-o doisprezece cloncani din toate unghurile țării. Se fac

prezentările de lipsă. Dintr'un jet sare un domn grozav ca înfățișare:

— Cum? Tocmai dumneavoastră, noul nostru controlor general? Și cât țineam să vă cunosc! — Apoi mă vârî între soba de teracotă și biblioteca goală și-mi spuse cu un glas de scăpet:

— Sper că nu vă sunt de tot necunoscut. Sunt șeful regiunii silvice din C. De opt ani sunt și cunosc oamenii pe degete și pe sprâncenă. Știi, eu nu mă vâr. Stau în spectativă, privesc, ascult, însemnez și-mi văd de treabă. Altfel de mult m'aș fi părlit. Acolo politica o învârtesc cucoanele, o organizare în toată regulă, domnule, în frunte cu nevasta președintelui tribunalului. O țanțoșe, o cochetă, o ușurică, care urzește ițe viclene în care trebuie să cadă ceice nu i se pleacă. În casa ei, acolo, se plăsmuesc toate mărșeviile și o fabrică de anonime, de denunțuri, de infamii, lucrează zi și noapte. Foarte multe izbutesc slăbind situațiile celor mai tari. V'ăs sfătuī să stați în rezervă față de-așa ființe. Dar pentru funcție... vă felicit.

Mântuind ce-aveam de vorbit cu directorul, mi-am luat paltonul și pălăria și am șters-o pe ușă afară, după schimbări de surisuri schimnosite și mâni strânse fierbinte.

Seara am mers la teatru. „Apusul de soare“ al lui Delavrancea îmi făceă cu ochiul din afiș și din recenziile ziarelor. În bufet, cum mestecam o castană zaharisită, — gândindu-mă, prinț'o asociație de idei, că n'aș mai fi avut parte de nici una de-ar fi fost cumva pe aproape Cincinat Pavelescu, — mă simt bătut pe umeri. Întorc capul și mă izbesc de-o căpățină frizată și pomadată și de doi ochi spălați, ce par că-mi spuneau ceva, ca o aducere aminte. Trudindu-mă puțin ghicesc că aduce cu un fost coleg de subprefectură din Dobrogea. Zimbiă binevoitor văzând că nu-l recunoscusem pe dată:

— Nu mă mai cunoști? Dela Cataloi, în Tulcea; eram subprefect și amândoi. Dumneata la Sulina, eu...

— A, da... Ce mai spui?

— Bine spun, merci... Eu te-am mai văzut pe dumneata prin București, treceai și te făceai că nu mă cunoști...

— Eu? Dimpotrivă, n'am obiceiul...

— Ei lasă, lasă, nu face nimic. Acum iar o să fim pe un loc. Nu știi? Sunt prim-procurorul tribunalului din C.

— Felicitările mele! și-i apuc mânila, și încep să i le scutur de să i le precltesc din încheieturi, prea bucuros că am și eu pe cine felicită. El își trage mânila dintr'ale mele, cam îngrijorat de acest acces neașteptat al meu.

— N'ai de ce... mai de felicitat ești dumneata. Bine-ai învărtit-o. Complimentele mele. La mai mare nu-ți spun. Doar secretar-general ori ministru de acum. De, mai știi, s'ar putea, de ce nu? Dumneata, cu însușirile dumitale rare, cu experiența dumitale adâncă, cu legăturile dumitale, cu...

Mă umiliă cu laudele lui și-mi simteam obrajii dogorind ca focul. Pusei mâna pe un pahar cu apă și-mi astâmpărai rușinea golindu-l. Dar el unde să mă slăbească! Și se mai adunaseră și niște gură-cască de spectatori, cu prăjiturile în mâna, clefăind blejdind ochii la mine și privindu-mă ciudat, c'aveă prim-procurorul niște plămâni străsnici și cu glas de telal ce tună și cutremură boltile. Mă găteam să-mi plătesc consumația și s'o sbughesc în locul meu din stal, până să nu sună clopoțelul și să nu se îmbulzească lumea pe săli.

El nu-mi dădeă pas:

— Un moment, te rog. Ți-aș spune ceva. Cred că la V. ai să fii cu noi, cu tineretul. O s'auzi de arhimilionarul Vidulescu și sigur c'o să te îmbie cu avansurile. În casă ține un lux caraghios, pereții și sunt zugrăviți ca niște colive nemetești. Nici un gust, nici o estetică. Cu risipa-i năroadă vrea să impună și să umiliască. Ține să fie încunjurat și și-a scos la mezat două fete ce s'au întors dela Paris cu o creștere scandaluoasă, cu aliure de cocote, urșite, sulemenite și proaste. Nu face. Noi tineretul cult și intelligent am făcut gol în juru-le. Nu mă îndoiesc c'ai să fii alăturea cu noi, cu tineretul în...

Țârrrr... Clopoțelul și mă ușurez de prietenul meu răsuflând în stalul de lângă orchestră.

A doua zi la camera deputaților. Mă luase un deputat să ascult o interpellare ce făgăduia mare vâlvă în parlament și în ziare. În tri-

buna oficială, unde mi s'a dat un loc, mă țineste ochiul monoclat al unui ofițer de cavalerie, căpitan, arătos, spătos, ochii mici, galbeni, mustața trasă din alifie ungurească. Privirea ochiului lui de sticlă mă stânjenește și simt cum mă măsoară pieziș, într'una. E foarte aproape de mine. Încep să-mi cercetez îmbrăcăminte. Din vre-o nebăgare de seamă oiu fi uitat vre-un nasture deschiorat, mi-o fi scăpat vre-un galben de ou, la masă, pe barbă.

Își trage scaunul de tot lângă mine:

— Nu e aşa: domnul Scântee? V'am recunoscut după ochii ce-și păstrează aceeaș expresivitate... Cetiam în gazete numirea dumneavoastră și mă bucur că se ivește prilejul să vă felicit. Eu: căpitanul Panaitopol, de care trebuie că vă amintiți. Eram împreună la școala militară. Eu am rămas; pe dumneavoastră vă chemau alte perspective, alte orizonturi, un viitor mai frumos. Dupătunci chiar știi c'aveați multă înlesnire la scris. Profesorul de română, Străjan, ne dădeă de exemplu compozitiile d-voastră.

— Să mă iertați dacă am uitat...

— Eu am o extraordinară memorie a fizionomiilor... Veniți la C... Vă felicit. Nu pentru provincia în care locuiesc și eu, ci pentru locul ce vi s'a încredințat. În puterea vechei noastre „prietenii“ să vă chem luarea aminte de ceva, pe d-voastră care sunteți și scriitor... E acolo un domn, Elefterescu, directorul liceului, un semidoct. Ce zic? nici atât, un neisprăvit, care și-a permis să întemeieze un fel de ateneu și o revistușoară, o terfeloagă. Să nu cădeți în cursă cumva. Nimeni, absolut nimeni, nu-l ia în serios. O să vă ceară o conferință, o cetire, colaborarea... Refuzați-l, știți, scurt, militarește, cum am făcut eu...

— Dumneavoastră scrieți?

Scaunul, ce rămăsese gol, n'a putut să-mi dea răspunsul. Am simțit o mișcare scurtă, i-am auzit teaca săbii bătându-se de podele, pintenii duruind și-am văzut câteva priviri din băncile deputaților îndreptându-se spre tribuna oficială unde ieșirea căpitanului stârnise o zarvură.

Deputatul care mă adusese a venit de m'a luat și-am pornit din Dealul Mitropoliei în

automobilul lui. L-am rugat să opreasă la Capșa ca să mă dau jos.

Dar se vede că păsisem cu piciorul stâng. Dela ușa cafenelei mă ia un ziarist:

— Îți prezint pe dl Nedelcovici, primarul orașului C. — Iar domnul primar, după am rămas singuri, pe-un colț de canapea, îmi spune cu un fel de miere în graiu, cu șiretenie.

— Ce fericit sunt!... Am auzit tot binele de dumneata. Port mult interes instituției din care faci parte. Păcat că nu ne trimite centrul tot aşa oameni. Pe la noi sumă de venetici, pe localnici i-a înghițit străinii. Cum zisei, de-ar fi măcar o alegere. A dat și s'a adunat. Parcă e un făcut, domnule, toată scursoarea la noi năvălește, ca un puhoiu. Să fie numai oameni de valoare, cine-ar zice ceva? Dar știi dumneata pe cine ne trimite dumnealor? De unde-i găsește nu știu. Tot unu și unu, nenisorule. Acum ne-au dărui pe-un învățat cică, un zorbagiu ce și-a pierdut vremea în apus și a venit c'o jumătate de diplomă. Dumnezeu știe de-o fi bună și aia. Ni l-a făcut revizor școlar. Facă-l. Cât e de înfumurat și de sec, tot n'am zice nimic. Treaba lor, să-l poarte în cărcă. Dar să fie om de omenie, să se poarte cinstit. Cum am simțit l-au pus la carantină. M'ai îndatoră dacă și dumneata...

— Bine, domnule Primar, dar eu cu el, ce raporturi?...

— Ce raporturi? Nici nu-ți poți face idee! Dacă n'ai deschide ochii te bagă 'n traistă și pe dumneata. Să-l auzi: bănci, cooperative, asociații, consum, librării, temperanțe și iar bănci, și astea toate de dorul păturii țărănești. Crezi dumneata? Tertipuri de hapsân, de hoțoman... Un cămătar cum n'ai văzut. Te iezi cu mânilile de păr de pișicher ce e. Vai de bietul țărăan. Noi, cu banca noastră ajutăm...

Am priceput.

— Iată, îi zic, se făcără ceasurile patru, când sunt chemat să depun jurământul dinaintea ministrului. Altă dată sunt la poruncile dumnitale.

— La porunci, vai de mine, nu; eu la ale dumnitale...

Si când juram îmi venia să rup foia de

jurământ, decretul și să mă rog frumos de ministru:

„Domnule ministru, domnule ministru, n'am ce face cu decretul ăsta... Fă-ți pomană și dă-mi o slujbă fără județ ori un județ fără oameni.“

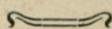
Pe urmă mi-am luat seama. Ia să vedem. La gară, și țăst, cu biletul de liberă circulație, în tren.

Vagonul e ticsit de lume ce merge încotro mă duc și eu. Mă privesc, mă bănuiesc și-și vorbesc la ureche. Unul, mai desghiețat, îmi spune salutându-mă:

— Noul nostru controlor general dela C., dacă nu mă 'nșel.

— Nu, domnule, vă înselați: sunt fotograf.

Caton Theodorian.

S'a dus...

Din raza soarelui de vară,
Din cântecul dumbrăvilor,
Născutu-s'a sub bolta clară
Copilul drag al florilor.

Din glasul de privighitoare
Purces-a glasul său vrăjit,
Și din răsuflăt drag de floare
El sufletul și l-a primit.

Cu ochii lui plini de lumină
S'a dus cele mai dragi visări...

Și din seninul bolții-albastre
Purtă un picur în priviri,
Și n'a știut cărări sihastre
În lumea lui de fericiri.

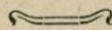
N'a fost o floare pe câmpie
La dânsa să nu-l fi chemat,
Și n'a fost puiu de ciocârlie
Un cântec lui să nu-i fi dat.

Și într'o farmecăt'-amează
S'a dus copilul după flori
Și după pulbere de rază
Chemat de fluturi călători.

S'a dus, și 'n urma lui din zare
Pornit-au vânturi și cu ploi;
S'a dus copilul bolții clare
Și nu s'a mai întors 'napoi.

Trimite-mi ochii de lumină,
Copil pierdut în dalbe zări!

G. Rotică.

Închinare

de Goethe.

V'apropiați din nou nedeslușite,
Voi ce mi-ajăt apărut, icoane vii;
Vor mai pluți simțirile-mi vrăjite
Spre voi, să mai încerc a vă opri?
Cum răsăriți abia desvăluite,
Cum izvorîți din neguri argintii,
Mă simt cuprins de-o sfântă adiere
Și sufletul meu fermecat vă cere.

Mi-aduceți amintirile curate
Și multe umbre dragi vă însoțesc,
Ca dintr'un basm uitat pe jumătate,
Iubirea cea dintâi mi-o regăsește,
Durerile, de mine-acum cântate,
Redau haotic sbuciumul lumesc,
Numindu-mi pe acei ce nu mai sunt
Prietenii duși în floare sub pământ.

Cântarea mea de azi nu le mai sună
Sufletelor pe care le-a 'ncântat
Întâiul cânt; azi laude-mi adună
Mulțimea rece; stau înfiorat
De glasul ei, străină mi-apari, strună;
Toti cari te-au înțeles s'au 'mprăștiat,
De-mi mai trăiesc prieteni, nu pătrunde
La dânsii glasu-mi cine știe unde!..

Și mă cuprinde dor de-o 'mpărătie
Nemărginită și fără de glas,
Cântarea mea e șoaptă, melodie,
Ce dornică pe harfă mi-a rămas.
Picură lacrimi, jalea reînvie —
Indoiosărei inima i-o las,
Căci tot ce am în depărtări plutește,
Iar ce s'a stâns e-aproape și trăiește.

Maria Cunțan.

O floare.

Într'o luncă verde
Unde-i mai mult soare,
Într'o zi de vară,
A crescut o floare

Albă și frumoasă.
Dar ea n'are nume,
Nici n'a fost vr'odată
Flori ca ea pe lume.

Mai creșteau acolo
Flori mărunte, 'nalte,
Dar ea-i cea mai mândră
Între celelalte.

Știe, că i-au spus-o
Razele de soare,
Că ea dintre toate-i
Mai strălucitoare.

Știe ce mireasmă
Zărilor împarte...
Și, să vadă floarea,
Vin de dedeparte

C'a cuprins-o bine,
Că e mai aproape.
I s'așterne-afuncia
Ceață pe pleoape,

Călători — chemăți
De mireasma-i tare...
Albă ca zăpada
Strălucește 'n zare.

Când o văd, o teamă
Sufletul le 'ncinge,
Floarea cea frumoasă
Nimeni n'o atinge.

Dar veni odată,
În amurg de vară,
Un drumeț s'o vadă,
Dintr'o altă țară.

Florile din luncă,
Îl vedea cum vine,
Toate mi-l chemără:
„Stai la noi, străine“.

Ei le rumpe 'n freacăt
Le alint' o clipă,
Repede le uită
Și le-aruncă 'n pripă.

Sufletul îi arde
Chinuit de jale,
Ars de strălucirea
Albelor petale.

Ei ar vrea din luncă
Minunata floare,
Și-i șoptește-o rugă
Caldă, arzătoare:

— „Mâna mea pe fine
„Vreare-ar să te rumpă.
„Am o cingătoare,
„Cingătoare scumpă,

„Să te-anin acolo,
„Floare, cât aş vrea,
„Să fii mai aproape
„De inima mea“.

„Glasul ce'ndrăznește
„Astăzi să mă cheme,
„O s'ajung' odată,
„Floarea s'o blestemă.

„Tu să știi că eu
„Nu-s ca alte flori
„Ce le află moarte
„Aurite zori —

Floarea par'că ride,
Pare că-l îmble,
Iar când vrea s'o rumpă
Lunca e pustie,

Și când vrea să plece
Floarea iar răsare,
Piere-apoi în clipă
Când lui i se pare

Simina Bran.

Pagini străine.

— Ceasul de Iv. Turgheniev. —

(Urmare.)

Împreună cu David îndată am lăsat și lucrul și școala; nici la preumblare nu mai ieșiam, ci stam la colțisor și socotiam și chibzuim câte luni, câte săptămâni, câte zile i-ar trebui „fratelui legor“, ca să se întoarcă, și unde să ar putea să-i scriem, și cum să-i ieşim în cale, și ce fel de trai să începem după aceea? „Fratele legor“ era arhitect: am hotărât cu David, ca el neapărat să se mute la Moscova și acolo să zidească școli mari pentru săraci, iar noi ne-am duce să-i fim de ajutor. De ceasornic, firește, uitarăm cu desăvârșire; tot atunci năpădiră asupra lui David alte griji... despre care va fi vorbă mai încolo; însă ceasornicul a fost menit să nu-l dau uitării cu una cu două.

VII.

Într'o dimineață, tocmai isprăvisem dejunul — eu ședeam înaintea ferestrei și mă gândeam la întoarcerea unchiului — afară se statornicise stelind o moină de April — deodată năvăli în odaie: Pulcheria Petrovna. Ea eră, în orice vreme, foarte sprintenă și agitată, vorbea cu glas țivlitor și fără încreitate mișcă din mâni; iar acum, fără forme, sări asupra mea.

— Marș! marș, îndată la tată-to, domnișorule! — Începù a troznì. Că tu ai născocit strengăria, aşa nerușinat! — Așteptați voi amândoii: Năstase Nastaseici a dat de gol drăcoveniile voastre!... Pleacă! Tată-to te așteaptă... Iute să pleci!

Neînțelegând nimic, pornii pe urmele mătușii și, trecând pragul odăii de primire, văzui pe tata umblând cu pași mari în sus și 'n jos și luându-se de păr, pe Iușka în lacrimi lângă ușă, iar în colț, în scaun, pe nașul meu Năstase Nastaseici — cu înfățișarea unei bucurii răutăcioase în nările lărgite și în ochii lui aprinși ce se uitau cruciș.

Tata, cum am intrat, se repezi asupra mea:

— Tu ai dăruit lui Iușka ceasul? Vorbește!

Mă uitai la Iușka...

— Dar vorbește! —

repetă tata și bătă din picior.

— Da, — răspunsei, și numai decât primii o palmă zdravănă, care produse mare plăcere mătușii mele. Auzii șuerul ei, ca și când ar fi sorbit o dușcă de ceai fierbinte. — Dela mine tata trecu la Iușca.

— Iar tu, ticălosule, cum îndrăznești a primi ceasul dăruit, — se răsti cătră el, luându-l de păr, — ba încă să-l și vinzi la ceasornicar, nemernicule!

Iușca, într'adevăr, cum aflai pe urmă, în nevinovăția sa dusese ceasul meu la un ceasornicar din apropiere.

— Ceasornicarul îl atârnase în vitrină; Năstase Nastaseici trecu pe dinainte, îl zări, îl răscumpără și-l aduse acasă.

Încolo, judecata mea și-a lui Iușca a fost scurtă: tata începă să sufle tare și să tușească, firea lui nu era să țină mult mânia.

— Dragă frate, Porfirie Petrovici, — zise mătușa, îndatăce băgă de seamă, că mila se înstăpânea în inima tatălui meu, — te rog nu te neliniști prea mult: nu se plătește să-ți mânești mânilo. Ci, iată ce zic eu: cu învoieea prea stimatului Năstase Nastaseici, și din pricina, că fiul tău a fost cât se poate de nerecunoscător, — ceasul îl iau la mine, —

băiatul cu purtarea sa a dovedit, că nu-i vrednic să-l poarte, și nu-l știe prețui; iar eu am să-l dăruesc în numele tău unui om, care va resimți bunăvoița ta.

— Cui? — întrebă tata.

— Lui Crisant Lukici, — răspunse mătușa după puțină șovăire.

— Lui Crisantuț? zise iarăș tata și, făcând un semn cu mâna, adaose: — mi-e tot una. Poți să-l arunci și 'n cupor.

El își încheia jiletca și ieși, încovoindu-se de tusă.

— Ei, îmi dai învoiearea dumitale, cumetre?

— se întoarse mătușa cătră Năstase Nastaseici.

— Cu dragă inimă, — răspunse omul, care în tot decursul „judecății“ nu se mișcase din scaun, ci încetisoară sforâind și frecându-și vârfurile degetelor, își ațintiă ochii de vulpoi când la mine, când la tata și când la Iușca. Simțea nașul meu o adevărată plăcere!...

Propunerea mătușii mele m'a turburat adânc. Nu-mi era jale de ceas; însă îmi era grozav de nesuferit omul, cui și-a pus de gând

să-l dăruiască. — Aceste Crisant Lukici, după numele de familie Trankvillitat, un seminarist, sănătos ca mărul, tare și înalt, se obișnuise să umble la noi în casă — naiba știe de ce! „Să se ocupe cu copiii,“ aşa susținea mătușa; însă cu noi nu se putea ocupă, pentru că însuși nu învățase nimic și era prost ca un cal. Peste tot, sămănă întru cătva cu calul: tropăia din picioare ca din copite, nu râdeă, ci necheză, atunci își arată tot interiorul gurii și chiar limbărușul; avea niște fâlcii mari, lungi, noduroase și late; purta un caftan de lână aspră, ce mirosă a carne crudă. Mătușa ținea la el din suflet *

Biserica lui Horia.

și-l preamăreă ca pe un bărbat impunător, cavaler și „grenadir“. — El avea obiceiul să dea bobârnace copiilor peste frunte, — îmi dase și mie, când eram mai mic, — cu unghiile tari ca piatra și cu degetele lungi — și pocnind hohotea și se minună: „Auzi, cum răsună capul tău! Va să zică e gol!“ — Și acest nătântoc să poarte ceasul meu! — De o mie de ori nu! hotărri în gândul meu, ieșind iute din odaia de primire și urcându-mă în pat. Obrazul îmi ardeă de palma primită, — dar și 'n inimă ardeă amarul jignirii și setea răzbunării... De o mie de ori nu! Nu puteam îngădui, ca afurisitul seminarist să-și rădă de mine... Își va pune ceasornicul, lânțușorul îi va atârnă pe burtă; iar el, seminaristul, va rânnji de plăcere... De o mie de ori nu!

Toate bune; dar cum să fac? cum să împiedec lucrul?

M'Am hotărît să fur ceasul dela mătușa!

VIII.

Din norocire, Trankvillitatin plecase undeva din oraș; mai curând decât a doua zi nu putea să sosă: în noaptea aceasta trebuia folosit prilejul! Mătușa nu se încuiă în odaie, și nici nu se găseă în casa întreagă o cheie, care să se potrivească la ușă; dar unde va pune ceasul? unde să-l ascundă? Până în seară îl purtase în buzunar, și nu odată îl scosese, privindu-l de toate părțile; dar la noapte, — unde o să fie la noapte? — Ei, e treaba mea să-l caut, gândii eu, ridicând pumnii.

Aprins de îndrăzneală și frică, mă bucuram de apropiatul și doritul delict; îmi băteam capul, încruntam sprâncenele și murmuram: aşteptați! Amenințam, eram rău, eram prijejdios... și mă feriam de David! — Nimeni,

nici chiar el, nu trebuia să aibă bănuială de ceeace mi-am pus în gând să fac...

Voi isprăvi singur, — și singur voi răspunde!

Ziua se strecuă încet... seara sosì... în sfârșit veni și noaptea. Nu lucrasem nimic, voiam să nu fac nici o mișcare: ca un piron se 'mplântase în capul meu ideia. La prânz tata, a cărui inimă, cum am zis, era îngăduităre și-i era greu să țină mânia — pe un băiat de 16 ani nu-l mai lovești peste față,

— tata încercă să-mi fie prietenos; dar eu refuzai bunăvoiețea, nu din ceva ură, cum își închipuia atunci, ci numai din frică de a mă lăsa pe jos: eu trebuia să-mi păstreze neatinsă toată flacără răzbunării, toată tăria hotărîrii mele nestrămutate! Mă culcai foarte de timpurii; dar, se 'ntelege, n'adurmii și nu închisei nici un ochiu, ba dimpotrivă îi căscăi — deși mi-am tras plăpoma peste cap. Nu mă socotii de mai naivinte cum voi opera; n'aveam nici un fel de plan; aşteptam numai să se odihnească, în sfârșit, toți cei din casă. Luasem o singură măsură: ciorapii nu-i sco-

sesem. Odaia mătușii se află sus în etaj. Trebuie să trec prin odaia de mâncare, prin anticameră, să urci trepte, să treci un mic corridor — acolo... ușa din dreapta!.. Nu era nevoie să port cu mine lumânare sau lampă: într'un colț dela odaia mătușii, în fața sfintei icoane, ardeă candela nestinsă: asta o știam. Așadar, era destul de luminos. Tot mai stam întins cu ochii deschiși, cu gura întredeschisă și uscată; săngele îmi băteă la tâmpale, în urechi, în grumaz, în spate, în tot corpul! Și aşteptam... dar pare că un duh necurat își rădeă de mine: vremea treceă... treceă, dar odihnă casei nu veneă.

Mauzoleul lui Ion Brătianu.

IX.

Mi se pareă, că David niciodată n'adurmise mai târziu, ca acum... David, tăcutul David, începea să lege vorbă cu mine. Niciodată, atâtă vreme, n'au hurducat, n'au umblat, n'au povestit în casa noastră! Și de ce flecăresc atâtă? gândeam în mine; n'au putut face treaba asta dimineață! — Sgomotul d'afară iarăși nu se mai isprăvea: când urlă un câne, scoțind urlete subțiri și încăpăținante; când lârmuiă cutare bețiv; ori o poartă scârțăia; ori un car cu roatele bubeind mergea, mergea, și pare că n'avea de gând să treacă odată. De altfel aceste sunete nu mă iritau: din contră le eram mulțumitor. Ele, aşa zîcând, mă susțineau în starea de ve-ghiere. — Dar iată, se pare, în sfârșit, totul se liniștește. Singur orologul bătrân din perete bate răgușit și rar în odaia de mâncare, pare că aud răsuflarea măsurată și trăgănată, ca și bolnavă, a celor ce dorm. Eram gata să mă scol... dar iarăș řueră cineva... apoi suspină... ceva moale cade — și un oftat se aude, un șopot se strecoară d'alungul zidurilor...

Sau nu-i nimic, — poate e închipuirea mea întărâtată?

Încetă și sgomotul: rămase numai inima mea, și întunericul, și pustiul nopții. E vremea! Înfiorat arunc plapoma, pun picioarele pe podele, mă ridic... Un pas, altul... Mă târasc. Tălpile picioarelor, ca și străine, grele, înaintează slab și șovăind. Ascultă! Ce fel de sunet? Un ciorsăit undeva, sau scârțăit... sau gemet? Aștept... Pe față îmi aleargă

furnici, în ochi mi se ivesc lacrămi reci... Nimic!... Iarăși mă târasc. E întuneric; dar cunosc calea. Acum mă împedec de-un scaun... Ce sgomot, — și cum mă doare! Tocmai la fluerul piciorului... Înțepenii... Ei, ce-i! Se deșteaptă? A! Tot atât! Acum mă cuprinde îndrăzneala și dârzenia. Înainte, înainte! Trec deja prin odaia de mâncare; dibuind prin întuneric, iată și ușă, o deschid, dintr'una, cu avânt... Țățânilo afurisite cum scârțăie... eei! Iată-mă, urc deja pe trepte... Una! două! una, două! Scările, părind sub picioare, le arunc

o privire necăjită, — ca și când le-aș fi putut zări.

Iată și ceea-laltă ușă, întind mâna la clanță... Astă se deschide ușor și larg: doamne-a-jută... Mă aflu în coridor!

Iar în coridor sus, lângă tăvan, este o mică ferea-stră. Lumina slabă a nopții abia se stre-coară prin

sticla întunecată. Văd, la licărirea de lumină, jos pe o saltea, zăcând cu mâinile sub capul zburlit, fetița noastră servitoare; doarme adânc, suflă rar, și tocmai la capul ei este ușa primejdioasă. Pășesc peste saltea, peste fetiță... Cum se crepă ușa... nu știu; însă eu stau în odaia mătușii; iată, candela în colț, dincolo e patul; iar mătușa, cu ceapsă și peptărel, e în pat, întoarsă cu fața spre mine. Doarme, e liniștită; răsuflarea nu i se aude. Flacăra candelei se clatină încetișor, atinsă de curentul aerului proaspăt: în toată odaia, și pe față neclintită și galbină ca ceară a mătușii — joacă umbre...

Iată și ceasul! D'asupra patului, la perete, atârnă pe o periniță brodată. Ce noroc! când

Vedere din parcul dela Florica.

socotești... Acum nici un fel de șovăire! Dar ce sunt pașii aceștia moi și iuți la spatele mele? A, nu! înima-mi palpită!... Ridic piciorul înainte... Dumnezeule! ceva rotund și mare mă atinge la pulpe... odată! și încă odată! Sunt gata să strig, gata să cad de frică... Un cotoi vărgat, motanul nostru, stă înaintea mea, cu spatele încovoiat, cu coada întinsă. El sare pe pat — greu și moale, — se încolăcește și începe a toarce, ca un bătrân funcționar, și iarăș mă privește cu ochii sclipitori. Pss! pss! i șoptesc cât se poate de încet. Mă plec peste mătușa, eră să apuc ceasul... Ea deodată se ridică puțin, își deschide larg pleoapele... Ziditorule! ce-o să fie?... Pleoapele ei însă tresar și se închid, bâlbâind ceva, capul său cade pe perină.

Un minut — și mă aflu iarăși în odaia mea, în patul meu, cu ceasul în mâinile mele...

Mai ușor decât un fulg îmi luai sborul îndărăt! Îndrăzneț băiat, și hoț, și erou; abia răsuflam de mulțumire, îmi era cald, eram vesel — și voiam să trezesc îndată pe David, să-i povestesc tot — și, lucru de necrezut! adurmii ca mort. Deschisei în sfârșit ochii... În odaie era luminos, soarele răsărise. Din norocire, nimeni încă nu se sculase. Am sărit în sus, ca vărsat cu apă ferbinte; am desșeptat pe David, și toate i le-am împărtășit. El mă ascultă zâmbind. — „Acum știi ce? — zise la urmă, — să îngropăm în pământ ceasul caraghios, să nu mai fie pomeneală de el!“ Ideea mi se pără desăvârșită. În câteva clipte ne îmbrăcarăm, fugirăm în grădina de poame, îndărătul casei noastre, — și sub un măr bătrân, într'o groapă adâncă, cu grabă săpată în pământul fraged de primăvară, și cu ajutorul unui mare cuțit al lui David, darul urgisit al nașului meu se făcă nevăzut pentru totdeauna și n'avea să ajungă în mâna ne-suferitului Trankvillitat! Bătucirăm groapa, aruncărăm d'asupra pietriș și, mândri, norocoși, fără să fim observați, ne întoarserăm acasă, ne culcarăm și mai durmirăm două ceasuri un somn ușor și fericit.

X.

Puteți să vă închipuiți, dimineața, alarmă ce se porni, îndată-ce mătușa voi să pună

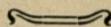
mâna pe ceas. Până astăzi îmi răsună în urechi strigătul ei țiuitor. „Ajutor! Hoț! hoț!“ sbieră ea, răsculând casa toată. Eră ca apucată; iar noi, eu cu David zâmbeam fiecare în sine, și dulce ne eră zâmbetul. „Toți, dar toți trebuie bătuți și rupti în bătăi! d'asupra capului meu din perină mi l-au scos!“ Eram pregătit la orice, aşteptam o catastrofă... însă, în contra aşteptării, nici un fel de nenorocire nu ne lovi. La început tata, firește, războinic, pomeni ceva de poliție; dar poate îi părea rău de pedeapsa de ieri, și fără veste, spre mirarea nedescrisă a mătușii, tăbărfi nu asupra noastră, ci asupra ei! — „D-ta mă plăciștești ca o rădiche lemoasă, Pulcheria Petrovna, — strigă dânsul — ce am eu cu ceasul dumitale? Nu mai vreau să aud nimic! D-ta zici, că n'a perit fermecat; dar ce mă privește pe mine? Fermecat să fie! Ori îi l-au furat? Ei, așa-ți trebuie! Că ce o să zică Năstase Nastaseici? Să-l ia naiba, cu ceas cu tot, pe Năstaseici al dumitale! N'am nimic dela el, decât pagubă și neplăceri. Să mă lăsați în pace! Ați auzit?“ — Tata trânti ușa și trecu în cabinetul său. Eu și David nu înțelegeam la început aluziunea cuprinsă în vorbele dela urmă; dar mai târziu am aflat, că tata tocmai pe atunci era foarte indignat de purtarea nașului meu, care-i ștersese dinaintea ochilor o bună afacere. Mătușa era să plesnească de necaz — și nu-mi putea face nimic. Atât că dacă trecea pe dinaintea mea, mi se strâmbă și repetă în șopot ascuțit: „hoț, hoț, ocnaș, pungaș!“ — Muștrările îmi făceau haz... Îmi placea mult să mă duc în grădiniță, să îndrept căte-o privire cu prefăcută nepăsare la locul acela de sub măr unde se odihnea ceasul; și dacă David se află lângă mine — schimbam cu el semne pline de înțeles...

Mătușa își pusese de gând să întărâte asupra mea pe Trankvillitat; dar eu m'am adăpostit sub scutul lui David, care declară în fața vigurosului seminarist, că-i spintecă pântecele cu cuțitul, dacă nu mă lasă în pace... Trankvillitat se înfrică; deși „grenadîr“ și cavaler, după vorba mătușii, totuși curajul nu era partea lui cea tare.

Trecură cinci săptămâni... Dar să nu cre-

deți poate, că istoria cu ceasul se sfârșește aici. Nu, aici nu se sfârșește; numai căt, ca să pot urmă cu povestirea, trebuie să introduc

o nouă persoană; de aceea este trebuință neapărată să ne întoarcem puțin îndărât cu povestirea.
(Va urma).

Dări de seamă.

G. Asachi. *Poezii*, Vălenii-de-munte, 1908.

A mea muză umilită, în Parnas de tot străină —
Pentru lira-mi umilită, doritoare să răsună —
Paginile 5 și 221 din G. Asachi,
Poezii (Vălenii-de-munte, 1908).

Întoarcerea spre trecut, cu dor de a-l cunoaște bine, tendință care s'a ivit de mult și a crescut, din ce în ce mai tare, de vre-o șapte decenii; întoarcerea spre trecut, de care începe să se resimtă și viața politică, și-acum, de curând, și cea religioasă; întoarcerea aceasta cu pietate și sete de viață națională se manifestă și în ultimele publicații ale bibliotecilor de popularizare. Un semn al vremii. Un semn bun: Autorii vecini au, mai toți, câte ceva de spus și vrednic de ascultat.

Căutând acel ceva, nu trebuie să ne prefacem însă în suflete desăvârșit iertătoare. Nu trebuie să adorăm și când adorarea poate să producă o confuzie regreabilă în judecata literară a publicului de astăzi. Trebuie să alegem, să atragem luarea aminte și asupra unei trebuințe fundamentale a oricărei educații literare, vrednice de acest nume, anume asupra trebuinții de a împreună căldura venerației cu privirea rece a celuice nu vrea să se înșele niciodată.

G. Asachi merită, din acest punct de vedere, o cercetare mai stăruitoare și mult mai amănunțită decât cea de față.¹⁾

În poetul Asachi sunt strofe, pe care nici cel mai naiv începător de astăzi nu le-ar iscăli:

Pentru care lumină-va a Ta epocă 'ntre cele
Alte, chiar ca un luceafăr între mai mărunte stele.
(Pag. 3).

Dela țările străine
Păsărele vin ca nori
Iar zefirii cu albine-
le se joacă printre flori.
(Pag. 54).

Ruperea în două a cuvintelor celelalte și albinea, ca să iasă o rimă ridiculă, pune într'o lumină foarte tristă simțul armoniei la Asachi. Dar aceasta-i o... "licență" rară. —

Sunt altele mai dese, mai organice; sunt numeroase dovezi că G. Asachi nu știă bine românește sau, dacă știă, că nu eră în stare să stăpânească deodată și limba și metrul. Cetitorul de astăzi are nevoie de multă răbdare, ca să treacă peste această

neîntreruptă neplăcere, pe care nici eu, aici, nu Vi-o pot crăta, ci numai micșoră, citând căt mai puțin:

Și, încât în lume-Amorul inimile va să sfarme,
Cetr' Ovidului purtă-va între ale sale arme!
(Pag. 67).

Cetr' — ar fi cetera lui Ovid!
Lucru demn de amintat...
(Pag. 108).
Chiar ca stele nemurinde...
(Pag. 109).
De 'nsuși Hercule mai tare...
(Pag. 133).

De—decât!
Când rima ridiculă și neputință stilistică își dau mâna, se nasc mici monștri „nemurinzi“, ca acesta:

Acesta nația
Vor să reforme,
Trezii-vor spiritul
Ce încă dorme.

Prin zel și 'ndustrie
Vor 'navuți-o
Și prin luminile
Vor ferici-o!
(Pag. 156).

Dar peste acești mici monștri poți trece înainte, ca să găsești alătura o strofă cu miez ori chiar frumoasă. Sunt însă câteva texte înaintea cărora poți zăbovi foarte mult fără să înțelegi nimic sau mai nimic. Și cauza nu-i ideia — Asachi era un cap limpide, — ci aceeaș neputință formală de care am vorbit mai sus. Exemple:

Din sănul timpului
Ce zboară repede
Peste noian,
Derază tomula
Și către miile
Adauge-un an.
(Pag. 51).

Tremuroasă, a ta gură,
Suspini suflând frigoase,
Cu un sunet plin de ură
Zice cântece duioase,
Când, ca fiara care muge
Chemi pe Amor ce te fuge.
(Pag. 60.)

¹⁾ Citez după ediția dela Văleni, unică la dispoziția publicului; Lei 1.50.

Întâia concluzie relativ la formă: La Asachi ne putem întoarce, dar nu pentru a învăță, ci pentru a ne miră de naivitatea virginală a publicului deodată, care-l va fi crezut, pe cuvânt, că aceasta este „armănia”, despre care poetul vorbiă des și bucuros, îngelându-se întâi pe sine și apoi pe alții.

Ceice veți ceta pe Asachi — și eu Vă îndemn să-l cetați — o să rămâneți mirați și de vechimea multor subiecte. Pentru unele trebuie să învinovățim însă și epoca, nu numai pe autor.

Ce nesimpatic este, de pildă, poetul, când se închină Tarului cu ardoare — arhirusească. El, care pretinde că a plecat din Roma pentru a vază cum se va împlini reinvierea Daciei prin Napoleon, el, care venia dintr-o țară, ai cărei poeți l-ar fi putut învăță cum sună glasul libertății, — el laudă pe Alexandru I pentru că „așază lină pace 'n lume” (pag. 3): pacea Sfintei Alianțe! Asachi se inspiră de cultura ce crește între Neva și Caucas și de canalul care va legă Petersburgul cu Marea Caspică: Inimă largă! Si-i statornic, bietul poet, în aceste sentimente: Augustul „protector” merită un bine „înnuit” decât acela ce-l face Moldovenilor (pag. 50); cățiva ani mai târziu el, protectorul, este comparat cu un luceafăr (pag. 52); doi ani mai apoi comparația se repește monoton (pag. 92)... Si totuși, Asachi era un cap limpede.

Căutând o explicație pentru aceasta râvnă, voi escăda să mă opresc între scoarțele acestei cărți și să uit toată viața lui — aiurea nu mi-aș permite această abstracție dela realitate — și să mă mulțâmesc cu indicația că, după Asachi, poezia are menirea să ne învețe „virtuți”:

Spre virtute viersu invie, despre rele face ură... Iar a fi rusofil era încă pentru mulți o virtute. A învăță pe alții virtutea aceasta începuse însă a fi urit. Dar Asachi era, politicește, surd.

Eliminând notele politice, chiar și cele românești — acestea pentru nesfârșita egalitate de inspirație și statornica monotonie a egalității, — rămânem cu o serie de traduceri, asupra căror aici nu voi stăru și cu alte două serii de poezii: una în gen clasic, alta în gen romantic.

Clasicismul lui Asachi se simte de departe: El s'a să imbrăcat în costum clasic, nu a băut numai din izvoarele poeziei antice. Costum! Goethe vorbise doar de Amor, muze și Luna; Asachi este mai bogat în științe mitologice și arheologice; el ne încântă cu: Apolon, Orfeus, Belona, Ares, Flegeton, Sirene, Venus, Temis, Febus, Pandion, Lachesis, Tartar, Helicon, Priam, Igea, Euridice, Argonauta, Melpomene, Stix, Hercule, Naiade, Grajile, Fauni, Haron, Joe, Febus, Titon, Nereide etc. Si astfel Asachi reușește să pună pe toată poezia sa acel giulgiu rece de numiri pentru noi fără cuprins, dar pentru el cu viață poate. El însuș va fi simțit, poate, viu acea poezie de imprumut ce o poartă cu sine anticiata ingenioasă, dar Moldovenii lui cei mulți? dar noi astăzi? Noi, și când îl pricepem, am dorit să-l vedem desbrăcat de costumul antic, care-i sedează bine numai Grecului.

Iertați-i însă și această supărătoare travestire.

Si opriți-vă acolo unde veți regăsi duhul clasic, căci — este. Opriti-vă la acele poezii al căror cuprins simplu derivă dintr-o privire liniștită a lumii așa cum este, văzută limpede, văzută oarecum la suprafață, cu liniște, cu multă liniște, fără dorul de a-i ghici toate adâncimile și nuanțele, dar cu hotărirea de a-i da cuprinsului o formă clară, frumoasă, aspirând la nemurire. Opriti-vă, dar nu comparați cu classicismul lui Naum de pildă; priviți-l pe Asachi în sine și veți avea și momente de mulțămire (de exemplu, paginile: 57, 59, 118, 221, 222, 224 etc.). Dar în loc de vorbe, mai bine o probă:

Cătră planeta mea.

Cât ti-s dator, o stea mult priincioasă,
Că 'n primăvara vieții mele
Tu m'ai ferit de strâmbă căi și rele
Și m'ai condus pe calea virtuoasă!

Tu 'n sin mi-aprinzi făclia luminoasă,
M'ai adăpat l'acrée fântânele
Și, când viața-mi îndulcesc prin ele,
Desprețuesc chiar soarta fioroasă.

Ca să doreșc a vieții nemurire
Mă 'ndeamnă raza-ji care 'n cer se vede,
Cum statornică urmează a ei rotire.

Dela țărmul fatal vasul purcede
Și-acum, plutind prin marea de peire,
A ta rază la port mă va încrude.

G. Asachi nu a fost numai clasic. Cetitor sărginios al literaturilor europene moderne, el-n'a rămas nesimțitor nici la frumusețile classicismului germanic, francez sau polon. De pildă, Ossian îi inspiră un dialog (Milian și Dina), în care Milian cere coiful lui Butu și securea, ca să zboare în luptă; Turnul lui Butul este o creație copiată după Bürger și Mickiewicz; iar balada lui Victor Hugo se simte 'n Încrederea în Dumnezeu: Asachi țineă cu toții.

N'aveă, dar primiă; primiă, fiindcă nu avea.

Primiă mărunțuri, dar și concepții. Cine nu-și aduce aminte de admirabil... mărunțis, unde Dante descrie pe Paolo și Francesca ivindu-se? Parcă seamănă cu Asachi:

În cel nor de ambrosie, purtate de turturtele,
Ce de gemete duioase sună 'n jur o armonie,
Repede chiar ca o clipă, tinere trec vergurele
Între care cunosc una ce 'ncă 'n inima mea-i vie...

(Pag. 110).

Cine, cind „Turnul lui But“, nu-și aduce aminte de Lenore de Bürger și Fuga lui Mickiewicz? Este o concepție poporană, nu-i vorbă, dar Asachi a luat-o dela Bürger și Mickiewicz. Însă în colecția sa de versuri originea baladei... nu se mai vede: Fiindcă subiectul este interesant, fin să-l readuc pentru un moment la suprafață discuției.

G. Asachi povestește undeva că între Moldovenii căzuți în luptă dela Marienburg se află și Tânărul Butul, logodnicul domniței Ana, fiica Domnului Alexandru și că una din stâncile de pe muntele Pionul,

poartă până astăzi numele Turnul lui But. Bătrânu păcălitior literar al contemporanilor săi adaugă că o tradiție populară ne-a păstrat o parte — restul unde-o fi? — din istoria lui „asă mănată cu acele care poeții germani și poloni cântă în ale lor balade” și după care el dă o imitație în versuri românești.¹⁾ Imitația s'a publicat în Lupta etc. (Iași 1845, p. 9—12), ca un adaos poetic la descrierea luptei și a tabloului făcut de pictorul polon Lesler. De aici a reprobus-o Pumnul și alte cărți de școală care au popularizat-o, atât de mult chiar, încât unii tineri o știu și azi: M. Sadoveanu mi-a recitat odată incepultură baladei, pe care o știe din copilărie...

În Icoana lumiei, o revistă a lui Asachi (1846, p. 218), se afirmă din nou originea din popor a baladei, care de altfel „se asămănează mai la toate națiile”. Aici tabloul este făcut de Alexandru Asachi.

Nu stăruesc să fac comparația între Bürger, Mickiewicz și aga dela Iași. Nu mi se pare la locul ei, în „Luceafărul”. Dar o pot face ceice vor să se increză, ca mine, că Asachi s'a sprijinăt de astădată bine de tot pe cărjile împrumutate dela poeții străini. —

Este neprecat să se 'ncerce — oricine ar încercă — a face din Asachi un poet *dei gratia*: Scânteile lui nu sunt un foc; și cum scânteile nu ţin de cald, aşa nu încalzește nici volumul lui Asachi. El este, în general, un imitator, care nimerește din când în când și căte-o poezie — vezi d. ex. grupa celor adresate Leuciei, care-l mișcase, evident, pe aga — și adeseori strofe izolate, pe care trebuie să le cauți în mulțimea celor supărătoare și de care te bucuri, mai ales când le așezi în cadrul vremii în care au fost scrise.

G. Bogdan-Duică.

*

Două volume de critică impresionistă.

Critica noastră literară își trăiește și ea zilele de „primăvară” ca și literatura. Ce e drept, nu prea avem critici științifici, autori de greoaie articole împovărate de lanțurile unor sisteme țapene, înăbușite de teorii speculative sau de erudiție străină, respingătoare prin evidența ei ostentativă. Câmpia „artelor vocale” (o, ilustrul meu profesor de estetică!) nu răsună de tipărt strident al scuturilor de aramă. Pe orizontul vieții literare nu se desinează figurile epice ale unor luptători, cari să se înclăzeze, îndărânic, în nesfârșite războiuri găfăietoare. În schimb avem ciocniri mărunte, se dau lovitură grațioase, se trimet, zâmbind, săgeți ce rănesc oarecum din greșală. Și, vorba lui Caragiale, atâtă încă e frumos la un popor Tânăr și puțin, cum este poporul nostru.

Astăzi, în cea mai mare parte, orice articol de critică ne aduce impresiile pe cari o operă le trezește în sufletul unui cetitor intelligent, de bun simț. Impresiile acestea nu ni-se dau trecute prin „judecăți rigide”, cernute prin săta de otăl a clasificărilor, stâlcite de patru pereți ai doctrinelor fără aer. „Tu știi ce-a zis Taine” și „ce-a zis X”, și ce-au zis ei, tu

vii și măsori pe bietul artist, cum ai măsură un obiect cu cântarul. Și-l iai, și-l tai, și-l spânzuri, și-l categorisești ca după litera fixă a legii, par că arta și simțirea s-ar putea strângă în câteva paragrafe.¹⁾ Impresiile acestea ni-se comunică cu „artă”, calde și cu o variație de formă care încearcă să bată la poarta literaturii propriu zise. Fantazia însăși — hrănitoare de reminiscențe lecturilor — intră firesc în cadrele acestei critici, isbutind să coloreze, să dea o deosebită intensitate sentimentului. Sentiment — în critică? „Rațiunea e roaba stării sentimentale.”²⁾ Și direcția aceasta elegantă în mișcări și ușoară, este ingustul publicului, — poate și fiindcă nu obosește pe cetitorii.

Astfel de critici impresioniști avem destui, — prea mulți chiar. Fiecare Tânăr, opăcit de infirmitatea lui în drumul spre Parnas, face critică impresionistă, — după cum se faceă acum douăzeci de ani critică științifică. Și tot critica impresionistă inundează foileto ziarelor noastre de căteori vr'un făuritor de reclame leagă „prietenie cu artiști adevărați” („Luptă” din prima jumătate a lui Faur a. c.). Firește, stângăcia sau lipsa de talent a acestor năstrușnici năvălitori nu scade valoarea reală a scriitorilor cu cheamă și pregătire pentru critică, precum nu compromit „poeziile” dlui Emil Isac pe Verlaine sau Oscar Wilde. Și din fericire avem și critici adevărați: d-nii N. Iorga, I. Gorun, Il. Chendi, Eug. Lovinescu și alții. Aceștora li s'a adaoa d-na Izabela Sadoveanu-Evan, cu volumul pe care l-am citat. Despre volumul acesta, și despre volumul de „Impresii” al dlui Chendi vreau să spun câteva cuvinte.

*

Domnul Chendi e un ironic. Orice manifestare literară, orice fapt care se isbește de felul lui de a vedea lucrurile, îi chiamă un suris de batjocură pe buze. În patima legitimă care a sbiciuit mii de susținători când se da „lupta pentru limba românească”, în epilogul acestei lupte biruitoare el nu vede decât simptomele dorinței de a ajunge, și-si bate joc de ele. Firește, în acest fel de judecată este și un strop de scepticism, de amăreală, — și de ceeace „adaogă Mefisto” oricărei fapte. În revolta lui în contra meșterilor parafrăzării, a oamenilor „închiși în colivia ideilor altora”, îmbrăcă haina unei lungi asemănări de o ironie corosivă, în concepție și în formă, ca în „Papagalii antipațici”. Și iarăș, sfârșitul unui sir de idei, desvoltate frumos, sugestiv, nu este decât un spirit epigamic, ceva à la pointa lui Heine.

Tot așa de largă parte are în volumul dlui Chendi sentimentalitatea. O serenadă într'o noapte cu lună îl face să se peardă după iubirea romantică. Logodna unui prieten îl poartă prin evul mediu și îi arată idilicele obiceiuri caste ale îndrăgostitilor. Și parcă cu insule de paragină dela Filaret, un an după Expoziția generală, îi smulge un tablou de senină duosie, vrednic de condeiul oricărui scriitor al nostru. Când părăsește locul strălucirii de odinioară, „straturi de flori îmi dau

¹⁾ Il. Chendi: *Impresii*, București, 1908. Minerva,

²⁾ Izabela Sadoveanu-Evan: *Impresii literare*, București, 1908. Minerva.

¹⁾ Lupta Moldovenilor cu cavalerii crucieri, p. 8. Cf. Pumnul, Lepturariu, IV, 1, 155.

sensația că plec dintr'un cimitir, dintre ruinele unor zile frumoase. Îmi rup o floare galbenă, — e o „tătășe“ ardeleană, de-acela de cari aveați și voi în grădina de acasă...“

S-ar putea ca un astfel de temperament să nu iubescă polemica? Să n'o adore? Dl Chendi îi ridică statuie, i-o încoronează cu ghirlande. Se mărturisește slujitor credincios la altarul ei. Se bucură când poate desface în vânt „steagul roșu“. Arată formele în cari înțelege să se poarte polemica. Dl Chendi polemizează foarte des: „știe să lovească cu efect simțit“. Alege de multeori fără greș „momentul psihologic când poate lovi și distrugă“. Iși arată cu îndemânare „fineța spiritului“. Lovitura lui e sigură: articolul și scriitorul. Gândiți-vă la d-nii R. D. Rosetti, Fl. I. Becescu și la alții. Domnia păcii nu-l încântă. Îi pare de o monotonie ostenitoare, ucigașă a puterii. Dl Chendi este apologetul polemicilor cu „gesturi frumoase“.

Toate acestea le predică și le îndeplinește într'un stil cu rari calități. Fraza scurtă, limpede, neîncărcată. Și ce dicționar bogat! Dela terminii științelor naturale până la cei ai superstițiilor din popor, dela cuvintele cu bună mireazmă ale Scripturii până la profanele expresii cari se aud în clipe de mânie grea, și până la nuanțele cele mai subtile, totul e întrebuițat cu măiestrie, cu siguranță efectului.

Dl Chendi e un artist în critică.

Fără îndoială cu defecte mari. Căci toate calitățile acestea se pot întoarce împotriva celuia ce le are, când nu sunt pure, când se impletește cu „viciență și cu răutate“, cari „iși aveau și ele zeitățile în antichitate“. Iar notele acestea, cu derivele lor, sunt totdeauna primejdioase unui „suflet frumos“, cum îl cere Schiller dela orice scriitor. Pentru aceea este atât de nedrept dl Chendi cu poezile lui O. Carp. Pentru aceea ne izbește lipsa aprecierii operelor lui M. Sadoveanu, — o lacună de neîngăduit unui critic. În schimb se stăruie prea mult asupra unei părți din activitatea lui N. Iorga, și adesea fără dreptate. Găsim pe urmă neajunsuri cari privesc „gesturile frumoase“. Căci nu știi zău ce frumusețe ascunde sentimentul închizițional din cuvintele acestea: „Să nu-i răstignești pe roatele morilor de vânt, să le troznească oasele“?!

Din articolele lui Chendi se desfac însă și câteva principii, cari îi arată credințele literare. Scriitorii noștri trebuie să se coboare la popor, „la limba și poezia lui, ca la cele mai curate și mai îmbelșugate isvoare de inspirație“, — „libere a fi întrebuițate“ de oricine. Poporul și viața de astăzi. Trecutul nu-i place, il lasă rece. „Actualitatea sau vremea noastră! În toate manifestările ei. Viața dela țară ca și viața de oraș oferă material bogat oricărui scriitor. Mai cu seamă București ar trebui studiat în notele lui specificice, originale, și prins în forme de artă. Cât pentru morală în artă, dl Chendi susține cu Oscar Wilde: „Nu există cărți sau opere de artă morale sau imorale, ci cărți sau opere de artă bine sau rău alcătuite.“ Căci „nu e nimic imoral în ceeace ne mișcă, ne emoționează, ne îndeamnă la viață... Justă este critica numai când se conduce din acest punct de vedere, și consideră drept morală orice lucrare de talent..“

D-na Is. Sadoveanu-Evan crede tocmai contrariul. La d-sa „preocuparea morală, pasiunea și convingerea pusă în serviciul moralei“ consacrează o scriere chiar când îi lipsesc calitățile literare („Robia banului“, de d-na Sofia Nădejde). Iar când i se pare că în unele nuvele de C. Sandu-Aldea „concepția morală, atitudinea (acestui autor este) simpatică sau în cazul cel mai bun indiferentă pentru faptele amoroale, criminale“, i se „lovește gustul estetic“. Prin urmare: morală în artă, — și mai de aproape, mila, atitudinea simpatică a autorilor față de cei săraci, față de cei nenorociți.

Felul acesta de a privi opera de artă este comun unei întregi grupări, al cărei leagăn se găsește în antisambra socialismului. D-na Evan ne descrie, îndoiosată de amintiri, câteva clipe din viața acelor „poporani și poporance“, cari „nu recunoșteau nici un talent celor ce scriau la convorbiri“ Literare. Aceștia discutau despre durerile umane, despre mijloacele de a le ușura și despre curățenia sufletului. Poate și în cercul acela stăpânește credința că „patriotismul nu poate fi izvor de poezie adevărată“. Și a „poporanilor“ de pe vremuri era părere că cultul patriei și al neamului trebuie osândit „ca o rămășiță barbară din vremile intunecate, ca o prejudecată ingustă, nedemnă de sufletul cugetătorului modern.“

Oricum ar fi fost, d-na Evan s'a desbrăcat de considerațiile acestea. Într-un articol despre „arta națională“ mărturisește cu căldura și sinceritatea unei po căite crezul naționalismului în artă, necontestat în formele lui firești de nici un scriitor de astăzi. Așa simțește, — iar „adevărul, mai ales în ceeace privește lumea lăuntrică, e în simțire, nu e în rațiune“. Prin prizma acestui sentiment național caută să pătrundă, să înțeleagă opera poetilor (Iosif, Sadoveanu etc.). Pretutindeni vrea să arate suflet românesc, natură românească: cer, pământ, râuri, păduri, paseri și gâze românești, lumină românească. Uneori îmi face impresia că cetesc o recenzie ungurească, atât de strigător și de obsedant revine nota aceasta, care trebuie să fie calmă în măreția ei, tainică, discretă în sfîrșenia ei, și firească, sănătoasă, având conștiința că ni-e inerentă, ca și sentimentul iubirii de părinți sau de copii. Să nu ni se strige în urechi!

Procedeul de analiză al d-nei Evan este de obiceiu foarte simplu. Aflând o notă, o trăsătură caracteristică a operei de care se ocupă, insistă mult asupra acesteia, ilustrând-o cu câte exemple găsește, amintind vr'o însușire înrudită cu ea, și abia atingând, uneori, alte calități de fond ale autorului ce diseacă. Așa face cu O. Carp, propovăduitorul artistic al pornirii de a ne „lipi mai strâns cu sufletul de ceilalți și celelalte, — mai ales în fața neindurări nepăsări a naturii“. Așa purcede față de I. Al. Brătescu-Voinești, arătându-l ca pe un destăinitor „al sufletului său cinstit și drept, luptând să-și mențină idealul de tinerețe“. Sau apoi d-na Evan își închipue o problemă pe care și-ar fi pus-o autorul, al cărei răspuns „vine treptat din întâmplările mici cari se perindează în viața tinerită și monotonă“ a vr'unui orășel, de pildă. Prin urmare admite o înșirare cât de amănunțită a „micilor întâmplări“, fiindcă acestea trebuie să deslegă „problema“

Astfel trece cu îndemânare alături de multe considerații artistice, isbutind să dea concluzii adevărate în aparență și să mărească valoarea unei creații, (de ex. cazul cu „Floare-Ofilită“).

Sufletele tari nu le înțelege d-na Sadoveanu. Fire femeiască, primitoare de impresii domoale, războinică și forță cari se manifesteză în forme neobișnuite, dar foarte adevărate, sunt însuși străine de felul ei de a fi. Prin urmare, având să judece o lucrare cu astfel de calități, va declară-o „greșită“, dovedind că nu poate pătrunde sufletul unui Sandu-Aldea sau Goga. Atâtă imi pare de adevărat lucrul acesta, încât găsesc că cele mai puțin rezistente pagini din volumul d-nei Evan sunt cele despre acești doi scriitori, fie că-i laudă fie că-i detestă, — precum și acele în cari se războiește în dreapta și în stânga. Se simțează numai decât că autoarea îmbracă arme, cari o covărșesc cu greutatea lor.

Cea mai prețioasă și mai simpatică însușire a d-nei Evan este iubirea cu care privește o operă. Are articole peste cari plutește un aer de căldură binefăcătoare, de grija duioasă pentru aflarea părților bune ale scrierii. În unele locuri simțim că o măngăiere ne cuprinde înima când vedem delicateța cu care ferește defecte ce pot durea. Dragostea aceasta de meseria ei au ajutat-o să fixeze atât de just importanța mică a lui N. N. Beldiceanu.

Calitățile și neajunsurile d-nei Sadoveanu le găsim exprimate într-o formă ușoară, cu toată lungimea, de neadmis uneori, a frazei (la pp. 102—103 este o propoziție de o pagină încărcată cu vre-o cinci care sau ce). Și pentru n' am ascultă și în critică glasul unei femei, când ele au dat literaturii o contribuție onorabilă — mai cu seamă că d-na Evan aduce pagini foarte bine scrise?

*

Eu cred că faza aceasta impresionistă în critica noastră literară înseamnă un pas înainte față de trecut. Punctele de vedere, din cari se privește opera de artă, s'au înmulțit. Libertatea aceasta în mișcări arată mai strălucitor fețele unui talent critic, pe când mediocritatea se cufundă mai ușor în uitare decât susținută de bețele paragrafelor. Și ceteritorii pot avea deliciul unei variații, cel puțin cu scânteieri sporadice, dacă nu cu lucirea statonomică. Și dacă critica nu e decât povestea unui suflet, care rătăcește printre capodopere, cum susține Anatole France, — s'ar putea spune mai frumos altcum această poveste? **I. Duma.**

*

N. Iorga: „Geschichte des osmanischen Reiches“ vol. I. (până la 1145). Gotha, 1908 (A. Perthes) 8° XIX. + 486 pg.

Dl N. Iorga trece azi în lumea savanților de cel mai bun cunoscător al istoriei popoarelor din peninsula Balcanică. Serioasele sale studii și cercetări din tinerețe i-au stabilit această reputație, în urma căreia a fost invitat de vestitul profesor universitar din Leipzig, Karl Lamprecht, a scrie istoria imperiului otoman pentru marea colecție germană „Allgemeine Staatsgeschichte“. Dl Iorga a răspuns acestei invitații printr-o lucrare de mare valoare științifică, al cărei

prim volum a apărut anul trecut, cuprinzând istoria Turcilor din cele mai vechi timpuri și până la ocuparea Constantinopolului.

Atât prin bogăția izvoarelor și a scrierilor auxiliare utilizate, cât și prin felul de expunere atrăgător și prin metoda istorică sigură, valoarea acestei lucrări intrece mult pe a tuturor celorlalte, scrise de autori germani, în timpuri mai vechi, tratând același obiect.

Recenzenții germani ori francezi au fost aproape unanim întru a recunoaște valoarea acestei lucrări și meritul însemnat al lui Iorga, care stăpânește o bogăție uimitoare de cunoștințe istorice și o destoinicie rară întru a pătrunde în tainele cele mai adânci ale sufletului unui popor, din care răsar instituții, datini, cultură și întreagă desfășurarea multicoloră a vieții istorice.

Un singur rocențent, Brockelmann, a scos la iveală câteva erori de amănunte, cari nu vor fi însă în stare să scădeă valoarea acestei opere, fiindcă privitor la totalitatea ei, Brockelmann însuși recunoaște că „meritosul istoric al poporului român stăpânește izvoarele apusene, bizantine și slave, privitoare la istoria Peninsula Balcanică, ca nimenea altul“ — și că „a reușit să schițeze un tablou foarte vrednic de încredere și colorat al intinderii puterii osmane...“

Dl Iorga este al doilea Român, care a dat literaturii istorice universale o carte atât de valoroasă și apreciată. D. Cantemir a scris și el în 1712 o însemnată carte latinească despre creșterea și scăderea împărației otomane, care a fost tradusă mai târziu în limba engleză, franceză și germană.

I.

G. S. Petrow, *Calea spre Dumnezeu*, trad. de T. Păcățianu, Sibiu, tip. archid. 1909, 80 pp. 8°. Pr. 1 cor.

Sub acest titlu sugestiv se cuprind o samă din meditațiile distinsului preot și scriitor rus Petrow asupra ființii și adevărurilor dumnezeiști și mai ales asupra contrastului între înățimea și seninătatea învățăturilor lui Hristos și între slăbiciunea pornirii spre rău a firii omenești.

În înlăturarea acestui contrast nenorocit, în sugrămarea patimilor, în conglăsuirea gândurilor și a faptelor sale cu voința dumnezeișcă, în răsfirarea înțunerecului și în nizuința spre lumină, bunătate și adevăr, găsește autorul „calea spre Dumnezeu“ a omului, drumul spre desăvârșirea și mulțamirea lui sufletească.

Prin felul de tratare, limpede și original, al acestor inalte probleme sociale și creștinești, prin plasticitatea și puterea de convingere a comparațiilor, expunerile celebrului conferențiar din Petersburg, care este și un om de știință și un bun cunoscător al sufletului omenesc, oferă desigur o lectură deopotrivă de cuceritoare atât pentru clerici, cât și pentru pătura cultă a laicilor.

Mai ales acestora din urmă le recomandăm scrierea lui Petrow, pe care dl Păcățianu ne-a dat-o într-o destul de frumoasă traducere românească. **Gh. T.**

Cronica.

Pesimismul lui Eminescu alături de pesimismul lui Lenau. — Rezumatul unei conferințe. — In anul 1889 — anul morții lui Eminescu — s'a scris mai cu seamă prin jurnale nemțești, că a murit »Lenau-l Românilor«. Această confuzie condamnabilă s'a repetat nu de mult și într-o revistă săsească din patrie. Înestrând pe un artist cu un atribut ca cel de mai sus, te dispensezi de o caracterizare amanunțită, dar uți că ai făcut o nedreptate, că ai confundat două individualități atât de diferite. Si oare ce i-au făcut pe acei publiciști să-i dea lui Eminescu acest atribut? — Vederile pesimiste ale celor doi poeți și, poate mai mult decât aceasta, sfârșitul lor trist. Căci inferioritatea lui Lenau față de Eminescu în ce privește bogăția fantaziei, varietatea subiectelor, multilateralitatea interesului, claritatea ideilor și mai cu seamă profunditatea și consecvența gândirii nu o poate contestă nici un cunoșcător al celor doi poeți. Astăzi, multămătă editării unei părți însemnante a manuscriselor lui Eminescu, interesul lui multilateral precum și sufletul lui complicat este tot mai bine cunoscut unor cercuri tot mai largi, așa că acela care nu vede în Eminescu decât un pesimist se face vinovat de o judecată unilaterală.

Acești cântăreți ai durerii, atât de iubiți de cei ce-i cunosc, n'au fost nici niște decepționați ușurători, nici imitatori slugarnici ai altor poeți, nici popularizatori ai filozofiei sistematice, ci individualități puternice, care nu și-au pierdut sub nici o influență »tiparul formeï«. Amândoi au avut din fire aplicarea spre pesimism. Apoi împrejurarea fatală, că nici unul nici celălalt n'au avut principere pentru realitate, a contribuit mult la alimentarea pesimismului lor. Revolta lor contra mizeriilor sociale au atât-o atât lipsele lor materiale că și inima lor deosebit de bună și iubirea față de deaproapele. Iar dragostea nemărginită care o avea Eminescu, »ca un prieten pasionat al poporului«, pentru mult cercatul său neam, a dat naștere pesimismului său național. La intunecarea vederilor lor au contribuit apoi decepțiunile, de cari au avut parte. Din nepotriveala visurilor lor de idealisti cu realitatea își iau naștere cele dintăi decepții. Dragostealor nenorocite le înmulțesc decepțiile. Afără de acestea mult i-a mânhit pe amândoi, că n'au putut să-și stabilească un credeu și că mintea omenească nu este în stare a deslegă enigma existenței. Pe amândoi îi amărește foarte mult conștiința pornirilor lor pesimistice. Se plâng apoi, că și-au pierdut dragostea și priceperea, care o aveau odată față de natură. Un sir de alte influențe e ușor de constatat. Multe porniri caracteristice au fost foarte prielnice fiziei poetilor noștri. Eminescu a aflat în Lenau un tovarăș al durerii și a simțit că sufletele lor se apropiu unul de altul. Durerea universală a lui Byron, așa numitul *Welt-schmerz*, a alimentat mult pesimismul lor. Întreagă personalitatea lui Lenau corăspunde spiritului epocii după Napoleon. Adânc se simte apoi influența filozofiei germane. Eminescu și-a asimilat reflexiunile sale proprii mai cu seamă la filozofia lui Kant și a lui Schopenhauer, care o îmbracă în forme originale. El n'a fost sclavul acestei

filozofii, ci ea i-a ajutat numai a-și cristaliză gândurile proprii.

Din manifestările pesimismului lor se vede diferența dintre cei doi poeți mai evident decât din cele premerse. La amândoi aplicarea înăscută spre pesimism își pune pecetea pe cele dintăi poezii ale lor. Amândoi se plâng că sunt nefericiti, mai des Lenau, mai rar Eminescu, care peste tot s'a ocupat mai puțin cu persoana sa decât Lenau, din plângerile căruia transpiră ceva bolnavios. Pesimismul lui Eminescu evoluează repede și-și desfășoară multilateralitatea. Dela pesimismul personal, reflexiv, se avântă la cel național și social. Apoi rostul vieții omenești le dă la amândoi de gândit. Concepția lui Lenau despre nimicinicia vieții omenești nu prezintă nimic deosebit și nu stă în raport cu frâmântările, interesante de altfel, la cari și-a expus el trupul și creerul pentru a astăzi adevărul. Cu total altfel Eminescu. Până la un timp nici el nu vedea altă scăpare de mizeriile acestei lumi decât în moarte, și nirvana indică îi slujează drept ideal, dar în curând se convinge, că în moartea individului nu e scăpare de »mizeria comună«. Si aşa dela o vreme devine nepăsător față de orice durere individuală și râde de durerile sale ca de ale altuia, ca unul care a murit de mult. Si de ce să-i pese lui de dureri, lui care e convins că altul trăește în el și că individul e lipsit de voință? O singură dată astăzi la Lenau o umbră de gândire analogă. Faust zice înainte de a se străpunge cu pumnalul: »Si Faust nu e adevăratul meu Eu«. Iar cele din urmă cuvinte ale lui Faust sunt:

»Ich bin ein Traum mit Lust und Schuld und Schmerz,
Und träume mir das Messer in das Herz.«

Dar evoluționea filozofiei lui Eminescu nu se oprește aici. El ajunge la o linie patriotică, la un quietism buddhaist, de care numai cei aleși au parte. Nimic nu-l mai mănește, nimic nu-l mai încâleză, nimic nu-l mai revoltă. Si pe când pe Lenau nebunia l-a surprins încă neîmpăcat și chinuit de indoeli, pe Eminescu, care a știut să-și înăbușească durerea, l-a găsit »nemuritor și rece«.

C. Lacea.

Conferințele și seratele „Asociațunii“. In 27 Februarie dl asesor consistorial Mateiu Voileanu a ținut o conferință despre expedițiunea nordică a lui Nansen. A expus limpede și într-o formă atrăgătoare greutățile și peripețiile acestei expediții îndrăznețe. Conferința instructivă, ascultată cu mare atenție, a fost ilustrată cu proiecții admirabile. Impresie bună a făcut și faptul că părțintele Voileanu își închină clipele ceasurilor libere științei pozitive, dând prin aceasta o pildă bună celorlalți, cari nu se incumătă să iasă din atmosfera preocupărilor profesionale.

In 7 Martie dl Oct. C. Tăslăuanu a vorbit despre literatura mai nouă, aruncând o reprivire asupra mișcării literare din deceniul trecut și făcând istoricul currentului așa zis „românesc“ în literatura mai nouă. A explicitat opera scriitorilor mai de seamă cari re-

rezintă acest curent și a cunoscut mai multe bucați caracteristice din creațiunile lor. Unele părți ale conferinței au reușit să trezească sentimente de admirare față de operele literare ale scriitorilor tineri.

În 14 Martie dl Dr. Aurel Crăciunescu, profesor la seminarul Andreian, a umplut un gol în seria conferințelor ținute în cursul acestei ierni, tratând un subiect religios și anume viața lui Isus. Cu competența unui specialist în materie a descris țara în care a trăit marele reformator al spiritului omenesc, proiectând cu schiopiconul mai multe vederi din Palestina. A povestit, pe urmă, viața Mântuitorului și a explicat celebrele tablouri în colori ale lui Hoffmann. A fost o adevărată înălțare sufletească și o recreare artistică această serată religioasă, la care au luat parte chiar și țărani.

În 21 Martie s'a ținut ultima serată muzicală. Un grup de teologi, sub conducerea colegului lor A. Crișanu, a cântat „Noel“ de Adam și „Cântecul străinătății“ de Vidu. Contribuirea d-lor teologi la seratele muzicale ale Asociației a făcut cea mai bună impresie, mai ales că au cântat ireproșabil. D-șoara Rea Popescu a executat, cu îndemnare, la pian, Andante din opera „Lucia“ de Donizetti. Dl Roșca a cântat cu sentiment „Ciobanul“ de Dima și „Foaiile verde de bujor“ de Kirchner. D-șoara Eugenia Moga, acompaniată la vioară de d-șoara Heldenberg și la pian de d-na Brote, a cântat aria din oratoriul „Xerxes“ de Händel și „Cântec de leagăn“ de Gounod, tradus de dl I. Borcia. Ambele bucați au avut un deosebit succes. Punctul de forță al seratei a fost „Navarra“ de Sarasate, executată cu adevărată artă de d-șoara Heldenberg și dl Crețu la vioară. Acompaniamentul la pian tot atât de desăvârșit a fost susținut de d-na Brôte. D-șoara Heldenberg e o artistă înzestrată cu un talent real și apariția d-sale pe scena Casei noastre naționale poate să ne măgulească. A fost și răsplătită cu aplauze închinări repede. Dl Crețu, cântând cu d-șoara Heldenberg, și-a dovedit talentul și minunata școală de a stăpâni cele mai grele bucați. În d-sa vedem cu toții un artist al viitorului. — Dl Ermil Borcia, cu mult spirit și cu multă dibacie de satiric, a vorbit despre curente, la urmă a cunoscut bucați din Caragiale, Ranetti și Liciu. D-sa e un prețios element pentru societatea noastră, fiind singurul înzestrat cu un real talent de umorist. — Serata s'a încheiat cu un quartet de orchestră foarte reușit și mult aplaudat. La sfârșit dl Oct. C. Tăslăuanu, în câteva cuvinte, a arătat importanța culturală a seratelor muzicale și artistice, care se aranjează în cadrele Asociației și a mulțumit, în numele acestei instituții, tuturor acelora care au contribuit la frumoasa reușită a seratelor din Sibiu, care pot fi un îndemn și pentru alte centre românești.

Un mare menit îi revine d-nei Brote, care a fost inițiatorul acestor serate și care a aranjat cu competență netăgăduită și cu însuflețire desinteresată partea lor muzicală.

Să nădăduim că în iarna viitoare vor contribui și mai mulți la reușita acestor serate și că ele cu timpul

se vor preface într-o adevărată școală pentru desăvârșirea educației noastre culturale și artistice.

*

Cobzarul. Opera din Monte-Carlo a jucat, în timpul din urmă, drama lirică românească Cobzarul (le Cobzar), poem de Elena Văcărescu și Paul Millet, muzica de Gabriela Ferrari.

Talentul poetic al d-rei Văcărescu și arta și experiența teatrală a lui Millet s-au unit spre izbândă frumosului poem, foarte liric, foarte original, foarte patrunzător.

Subiectul e curat românesc: moravuri, datini și cantică frumoase și triste!

Cobzarul, flăcău mândru, e iubit de două femei: țigana îl căștigă cu farmecul ei sălbatic, țăranca Iana, părăsită, se mărită cu crășmarul Pradea, care din gelozie îi face viață căt se poate de amară. Într-o zi senină și caldă de vară, când oamenii se pregătesc de seceră, Cobzarul se întoarce. Sătuș de dragostea sălbatică a țigancei, e din nou atras spre Iana cu care vrea să fugă în lume. Țigana astăzi și-l spune lui Pradea. Cobzarul înfuriat o urmărește și, orbit de patimă, o omoară. Acum îl aşteaptă Ocna, și Pradea e mulțumit că și poate răzbună. Dar Iana, sdrobită o clipă de durere, se ridică cu toată îndărătnicia drăgoșei ei aprinse, ia un cuțit și-l infige între umăruri lui Pradea, fericită că de acum va impărtăși soartea iubitului ei: va fi cu el în Ocna.

Muzica d-nei Ferrari, probabil inspirată de d-ra Văcărescu și impresionată de subiectul frumos și exotic, e admirabil potrivită textului. D-ra V. a înțeles și simțit cum plângă și cum se revoltă țăraniul român.

Interpreții (d-nii Altchewski și Gilly și d-nele Marguerite Carré și Kowsda) au contribuit mult la succesul acestei drame de care a fost entuziasmat întreg publicul din Monte-Carlo.

O. de K.

*
Fluerul Ciobanului. Dl Ioan Puiul, teolog din Bucovina, ne trimite o variantă a poeziei „Răsunetul unui fluer“, pe care dl Dr. Ioan Rațiu, în studiul său despre Vasile Cârlova, o atribue acestui poet. Varianta a fost auzită dela d-na Maria Dumbrava din Stulpicani (Bucovina), care o recită din memorie. O reproducem ca o curiozitate:

Fluerul Ciobanului.

Soarele se rădicase
Mândru strălucitor,
Câmpul se redeșteptase,
Zefirul suflă ușor.
La o parte pe câmpie,
Subt un arbore șezând,
Stă plângând cu duioșie
Un cioban Tânăr și blând.
Lângă el în bucătele
Jos pe iarbă așezat,
Printre mândre floricele,
Stă un fluer sfârâmat.
De ce plângi atât de tare
Și suspini cu-atâta dor?
Il întrebă cu mirare
Un drumet mai simțitor.

Turma-ți e bolnăvioară?
 Ti-a murit vre-un mielușel?
 Ori stă vre-unul să moără?
 Spune-mi dragă ciobănel?

 Turma nu mi-i bolnăvioară,
 Nici un miel nu mi-a murit,
 Dară vieața mea frumoasă
 De aseară s'a 'negrut.
 Turcii care ne apasă,
 Pustiind acest pământ,
 Au intrat la mine 'n casă
 Poruncindu-mi să le cînt.
 Le-am răspuns: „Cu-a mea cântare
 La păgâni n'am închinat.“
 Ei atuncea cu turbare
 Fluerul mi-au despăcat.
 Drumetul l-a ascultat
 Și astfel i-a cuvântat:
 „Vin' cu mine la oştirile
 De-ți răsbună, fătul meu!
 Pentru că în nesimțire
 Suferi încă jugul greu.“
 Ciobănașul la el țântă
 Și îndată l-a urmat,
 Schimbând astfel pe o flintă
 Fluerul cel sfărâmat.

*

Conferințe în Brașov. O frumoasă conferință utilă a ținut în 7 Martie dl Dr. N. Vecerdeanu despre constituția bisericii gr.-orientale. A vorbit despre activitatea desvoltată de Șaguna și de tovarășii lui de muncă, până cea constituția și-a luat ființă. A explicat pe înțelesul tuturor organizația bisericii în sensul Statutului organic. A arătat că democrația și sinodalitatea sunt principiile pe care se bazează întreaga constituție. Vorbind apoi despre aplicarea constituției, constată că nu rămâne neturburată de păcate, cum sunt simonia, demagogia și altele, fără însă a înșiră cazuri concrete, pentru a nu vătămă demnitatea care o cere amintirea operei lui Șaguna. L.

*

Concertul tinerimei române din Budapesta. În 1/14 Martie a aranjat tinerimea română din Budapesta un concert, al cărui venit trebuie să sporească avereia mijlocului de cultură, care este societatea „Petru Maior“. Pentru a putea ajunge să realizeze cât mai mult din nobilul scop, tinerii și-au dat toate silințele. Au chemat cântăreața vestită în tot cuprinsul românesc, pe d-na V. Triteanu, au chemat virtuoase cu frumos inceput de faimă, ca d-șoara Ella Ioanoviciu, și au cerut concursul aceloră cari se pregătesc, în aşteptarea tuturor lor noștri, să înalțe și să propovăduiască arta românească: pe dl N. Brătianu.

Este drept, că nu s-au sfetit toate după cum au fost puse la cale. Căci talentul cu superioare calități al d-nei Triteanu nu s'a manifestat de data aceasta. În schimb, soarta a fost cu surprinderi compensatoare: a nimerit tocmai atunci în Budapesta d-na Agata Bârsescu-Radovici. Momentul acesta a fost de-o

importanță: cei mai mulți dintre ascultători numai din ziare sau din auzite îi știau numele. Iar când au avut norocul să aplaudeze din răsputeri, s'a însemnat în sufletul lor o dungă luminoasă ce n'o să se întunce nicicând. D-na Bârsescu a spus, cu toată splendoarea uriașă a puterii sale, din Alexandri, Eminescu, Goethe și Grillparzer.

Incepul 1-a făcut o lugojancă: d-na Elena Boeriu. A cântat din Loewe și din Vidu, cu voce frumușică în notele joase, cam ascuțită în registrele înalte, și cu apucături de școală veche. Apoi au răsunat coardele vioarei fermecate de degetele d-șoarei Ioanovici, o uimitoare diletantă cu școală aleasă. Publicul i-a cerut și o bucată românească, dar nu i s-a ascultat ruga.

D-nul Brătianu a dat dovadă unei voci puternice și rezistente, cu o disciplină care încă nu e sfârșită. Are căldură și are îndemânare multă pentru recitative.

Înșirăm cu plăcere acest concert la răvașul faptelor culturale dela noi.

*

Biserica lui Horia Dl Ion I. C. Brătianu, actualul prim-ministrul al României, în călătoria sa prin Ardeal, ce-a făcut-o în vara anului 1907, a cumpărat biserică lui Horia din Albac și a reconstruit-o pe moșia sa părintească dela Florica, unde e înmormântat marele patriot I. C. Brătianu. Biserica e interesantă și ca construcție, iar ca însemnatate istorică e una dintre cele mai prețioase monumente. Transportarea ei în România și așezarea ei lângă mormântul lui I. C. Brătianu e un simbol, care vorbește tuturor deslușit... Biserica revoluționarului țăran din Ardeal va fi un memento pentru urmășii marelui bărbat de stat al României...

*

Mobile românești. În acest număr publicăm o fotografie după mobilele lucrate în stil românesc de școală specială i. r. pentru prelucrarea lemnului în Câmpulung (Bucovina). Frumusețea acestor mobile poate vor trezi și la noi un interes și poate vor încredință pe mulți despre importanță prelucrării motivelor țărănești. Într'un număr viitor vom publica mai multe modele făcute la școală din Bucovina, însotite de un articol explicativ. O asemenea școală sau un atelier de mobile românești credem că s-ar bucură și aici la noi de un sprijin întins. O societate pe acții de sigur ar putea să facă și o afacere rentabilă. Cine îndrănește să o înființeze?

*

Reviste și Zile. »Făt-frumos«. Revista dlui Em. Gârleanu, care s'a poimit acum cinci ani la Bârlad și a trăit un an și jumătate, a reapărut la București. Numele dlui Gârleanu astăzi e mai apreciat și prezintă destule garanții că reinvenirea revistei va avea o viață mai îndelungată. Cuvântul introductiv al n-ului 1 încheie: »scriitori români de pretutindeni să ne unim«. Această chemare de proletar literar, ce-ți aduce aminte de manifestul socialist de pe vremuri, credem că nu va afla mare răsunet în inimile scriitorilor. Prea sunt bine plătiți și prea se bucură de avantajile concurenței capitaliste, ca să se facă Feti-Frumoși ai idealismului! Si poate

nici nu e rău să fie aşa. Numai munca bine retribuită poate îndemna pe om la activitate, chiar și atunci când omul e artist.

O încercare de a aduna pe scriitori sub stindardul idealismului e însă interesantă. Va rămâne că o mărturie prețioasă a vremii noastre.

Numărul prim al revistei se prezintă bine, cu o schiță de Em. Gărleanu, patru epigrame de Cincinat Pavelescu, niște amintiri de dl I. Drăgoșlav, traduceri din scriitorii clasici și informațiuni. Poeziile mai slăbuțe, cam ca și la celelalte reviste.

* Vatra Școlară. A reapărut și revista pedagogică a lui Dr. P. Șpan. De astădată să sperăm că va răsuși sprijinita de toată învățatorimea noastră, ca cea mai bună revistă de specialitate.

* Patria din Cernăuți promite sări de seamă despre operele literare bune. E unul dintre mijloacele cele mai bune de a deșteptă interesul publicului față de mișcarea literară.

* Junimea Literară. Revista noastră primește relativ mult material de publicat din Bucovina, chiar și numărul ceturtoare »Luceafărului« s'a sporit binișor în timpul din urmă. Toate aceste dovedesc că bucovinenii cetesc și se interesează de literatură. De aceea nu înțelegem cum nu și pot susțineă o revistă ca »Junimea Literară«, care e bine redactată și care numai cinste le face. Ultimale două numere (1 și 2 din 1909) cuprind articole instructive și bucați literare bunisoare. Remarcăm articoulul »Casa țărănească română din Bucovina«, însoțit de câteva reproduceri prețioase.

*

Știri. La 30 Martie s'a întrunit în Câmpina comitetul pentru ridicarea unui bust răposatului savant B. P. Hasdeu. Lucrarea a fost încredințată sculptorului Oscar Spaeth și va costa aproximativ 20.000 lei.

* În Câmpina s'a pus bazele unui »Ateneu Popular«, cu două secții: una culturală »B. P. Hasdeu« și alta muzicală »Ciprian Porumbescu«, care va aranjă mai multe șezători literare și muzicale. Pilda bună s-ar putea urmă și la noi în cadrele »Asociației«.

* Atragem atenția cetitorilor noștri asupra volumului »Ne chiamă pământul« de Octavian Goga, care a apărut în Editura inst. Minerva din București și se poate comanda dela orice librărie Prețul: 2 cor.

* Pe scena teatrului național din Sofia s'a reprezentat drama »Căinii« de poetul Haralamb Lecca. Succesul a fost desăvârșit. »Căinii« e cea dintâi piesă ce s'a jucat pe scena unui teatru național bulgar.

* Despre Gogol vom vorbi în numerile viitoare, din prilejul centenarului nașterii sale.

* În Sibiu, ca și în multe alte centre românești, s'a înființat un așa numit »comitet filial« al »Societății pentru fond de teatru român«. Președinte: Dr. Tib. Brediceanu, secretar: Iuliu Enescu, membri în comitet: Ion Borcia, Aurel Crăciunescu și Oct. C. Tăslăuanu.

Despre înființarea acestor »comitete filiale« vom vorbi pe larg la timpul său.

Poșta Redacției.

Gh. Prodan, România. Sunt poezii naive și neîndemnătice. Prin urmare nu le putem „da drumul“.

Gh. P. V. „Luptă grea mi-a fost vieajă“. De unde? N'ai ajuns nici măcar să știi ce-i maturitatea. Poeziile nici revizuite nu pot fi mantuie de „greșele“. Mulțumim pentru admirația ce o areți redacției.

C. N. M., în C. „Un om mulțumit“ nu e la înăltîmea celorlalte. Poate altele.

G. Cătană. Valeadieni. „Minunea din Valea popii“, dacă ar fi finită în stil poporul, ar merge. În forma în care e scrisă nu e nici poveste nici schiță. Ne-am bucură, dacă ne-ăți trimite poezii poporale (ca „Miorița“) și povești strict poporale.

I. N. Năsăud. Vă recomandăm „Calligari: Dicționar Englez-Român“, apărut în editura „Bibl. pentru toți“ (Librăria Alcalay). E cel mai bun dicționar de felul acesta și costă numai 3 lei 60 bani.

S. Brăduț. Cernăuț. Nu mai face glume, trimijându-ne versuri de acestea:

Iară eu cu bucurie lângă masă mă așez
Pe un scaun din vechime cel mai apt de veci să crez
Gândind sărmanul stau tot una și gândesc:
Ce lucru să încep sub timpul acest firesc?

Ce să începi? Să faci un duș cu apă rece, — poate iți vii în fire.

O. Arghiruș. Bl. Din „Cântec“ publicăm:

Când sufletul sboară
In ţară străină
Stă-mi doina de pază
La cap și suspină.

Celelalte strofe spun și mai puțin.

I. I. Părlescii-de-jos (Bucovina). Le-am „dejudecat...“ dar nu le-am găsit nici măcar „încâtă bunisoare“. Poate cele din viitor...

S. V. Escu. Bucovina. Ca 'n romanele fasciculare:

„Toate ferestrele s'au întunecat. Ele și-au închis ochii lucitori și dorm...“

Numai colo, unde în noaptea obscură se ivesc conurile neclare ale unei case mari și bogate, o zare slabă de lumină spălăcită joacă pe pietrile trotuarului.

Și dinainte stă răzimată de stâlpul fanarului o copilă. Cu ochii mari, flagranți de patimă ea privește înmormurită spre cele trei ferești din parter...“

Contele o trădă... Ea și-a „înfundat față în mâinile sale“ — de rușine c'ajunge 'n... coș.

Penelope. De ce nu ți-am împlinit dorința?

Cântec.

Frumoasa primăvară vine
Cu cântece de bucurie,
Cu flori și nopții de Mai senine
Și numai el nu vrea să vie.

O, dragule Odiseu; nu-ți vine
Cu greu de-atâta pribegie?
Vezi primăvara fără tine
Mi-e ca o iarnă de pustie;

Penelope.

Bibliografie.

Toate cărțile anunțate la acest loc se pot comanda prin librăria W. Krafft — Sibiu (Nagyszeben).

Parohu Teodor Bălășel, *Casele și curțile țărănești*. Biblioteca societății culturale și de ajutor „Dragostea creștină“ din comuna Ștefănești, jud. Vâlcea. Cărticica Nr. 1. Vălenii-de-munte, 1909. Prețul 20 bani.

E o cărticică în care se dău sfaturi țărănilor cum să-și intocmească casele și să-și îngrijască curțile. Scrisă într-o limbă curgătoare, pe 'nțelesul poporului, s-ar putea ceta și la noi cu mult folos.

L. Tolstoi, *Revolutionarii*, trad. de Paul Ionescu, Librăria nouă. București 1909.

Cuprinde povestirile: Pentru ce? Cornea Vasiliev și Teroristul.

În „Biblioteca Minervei“ (de 30 bani) au mai apărut următoarele broșuri:

Camille Flammarion, *Visuri instigate*, trad. de Sofia Nădejde.

I. Slavici, *Din valurile vieții*.

Colonel H. S. Olcott, *Catechismul bisericii budiste de Mează-zi*, trad. de Gr. Goilav.

Mumuleanu, Hrizoverghi, Cuciuranu, *Scrisori alese*, publicate de Il. Chendi.

Grazia Deledda, *Valurile vieții*, nuvele, traduse din italienește de Izabella Sadoveanu.

Toți onor. noștri abonați, în curenț cu plata abonamentului, vor primi, gratuit, un supliment teatral care cuprinde o frumoasă comedie într'un act: „Ca prin romane“, foarte potrivită și pentru diletanți.

Acest supliment se va anexa la nrul de Paști și se va trimite numai acelora cări își vor fi achitat abonamentul.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

A apărut:

Octavian Goga

Ne chiamă pământul.

— Poezii. —

Ed. Inst. „Minerva“
București.

→ Prețul 2 Cor. ←

— De vânzare la toate librăriile. —

Banca națională a României.

Situațiușe sumară.

1908 1 Februarie	A c t i v	1909 23 Ianuarie	1909 31 Ianuarie
133.420,277	{ 94.885,277 Rezerva metalică Aur 1 649,719 38.535,000 Trate Aur	89.033,916 37.631,778	127.072,416 1.116,541
71.754,422	Argint și diverse monete		1.142,823
7.972,800	Portofoliu Român și Străin		53.154,426
17.374,741	{ *) Impr. contra ef. publice	11.327,100	51.424,031
11.999,924	{) " " în cont curent	16.026,772	27.132,677
15.638,508	Fonduri publice		27.353,872
3.243,121	Efectele fondului de rezervă		11.999,924
5.928,963	Imobili " amortizarea imob. și material		15.296,433
643,038	Mobilier și Mașini de Imprimerie		3.187,121
337,085	Cheltuieli de Administrație		5.970,297
106.289,184	Depozite libere		701,940
3 273,380	Conturi curinți		252,089
21.384,616	Conturi de valori		104.671,864
400.909,778			104.644,114
		393.857,755	392.616,641
12 000,000	P a s i v		
24 574,391	Capital		12 000,000
3 603,940	Fond de rezervă		26.380,304
253 928,970	Fondul amortizării imobilelor și material		3 863,598
513 293	Bilete de Bancă în circulație		246.495,610
106 289,184	Dobânzi și beneficii diverse		446,379
400.909,778	Depozite de retras		524,055
		104.671,864	104.644,114
		393.857,755	392.616,641
Scomptul 5 %/ *) Dobândă 5 1/2 %			